

Innst. 169 S

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 1 (2015–2016)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2014

Til Stortinget

1. Beretning om revisjonen av statsregnskapet og regnskapet for administrasjonen av Svalbard

1.1 Sammendrag

1.1.1 Riksrevisjonens merknader

VARIERENDE KVALITET PÅ PRESENTASJONEN AV REGNSKAPSTALL ETTER NYE STANDARDER

De siste årene er det gjort endringer for å oppnå mer åpenhet om økonomistyringen i staten. I 2014 ble det innført en ny, felles kontoplan og standarder for oppstilling av årsregnskap for statlige virksomheter og fond på bakgrunn av tall som blir rapportert til statsregnskapet. Kravene gjelder uavhengig av hvilket regnskapsprinsipp virksomheten i samråd med sitt fagdepartement har valgt for regnskapet, og framgår av Finansdepartementets rundskriv R-115.

De nye kravene til årsregnskap er innført blant annet for å gi allmennheten bedre innsyn i offentlig pengebruk. Regnskapene inneholder mer informasjon enn tidligere, og brukerne får en samlet framstilling av økonomiske disposisjoner og virksomhetenes bruk av fullmakter. Aktiviteter og ressursbruk kan nå i større grad sees i sammenheng og sammenlignes over tid på tvers av virksomheter og departementer.

For mange virksomheter har det vært krevende å få på plass et årsregnskap med noter innen de fastsatte fristene. Tidligere gjaldt slike krav til årsregnskap bare virksomheter som leverte regnskap i sam-

svar med statlige regnskapsstandarder (SRS), mens de nye reglene gjelder alle statlige virksomheter. Dette stiller større krav til regnskapskompetansen i forvaltningen. Veiledningsmateriellet til Direktoratet for økonomistyring (DFØ) beskriver hovedprinsipper for presentasjon av regnskap og noter.

Etter dette første året er det imidlertid identifisert områder som krever noe mer utdyping og beskrivelser som ikke inngår i dagens veiledning. Riksrevisjonen anbefaler at veiledningsmateriellet oppdateres, basert på årets erfaringer. Samtidig er det Riksrevisjonens vurdering at statlige virksomheter bør gjennomgå prosessen rundt rapporteringen, slik at kvaliteten på rapporteringen for 2015 blir best mulig.

MANGLENDE STYRING OG OPPFØLGING AV REGNSKAPSRAPPORTERINGEN FRA VIRKSOMHETER UNDER HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET

Departementene har ansvar for at alle statlige virksomheter rapporterer relevant og pålitelig regnskapsinformasjon for å sikre at underliggende virksomheter gjennomfører aktiviteter i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger og at departementets mål og prioriteringer nås. Riksrevisjonen mener det er sterkt kritikkverdig at Helse- og omsorgsdepartementet ikke har fulgt opp regnskapsrapporteringen for underliggende virksomheter godt nok i 2014. Riksrevisjonen har blant annet ikke kunnet uttale seg om avlagte årsregnskap for Helsedirektoratet og Nasjonalt folkehelseinstitutt. Regnskapet til Helsedirektoratet alene omfatter om lag 40 mrd. kroner.

Ufullstendig og manglende regnskapsføring og rapportering innebærer at en sentral forutsetning for departementets styring og oppfølging av vesentlige deler av helseområdet ikke er oppfylt. At det mangler pålitelig regnskapsinformasjon medfører samtidig at Riksrevisjonen ikke kan utføre sine lovpålagte opp-

gaver som Stortingets kontrollorgan på en tilfredsstillende måte.

SVAKHETER VED SIKKERHETEN I INFORMASJONS- SYSTEMER

Revisjonen for 2014 viser at det er alvorlige svakheter ved informasjonssikkerheten i en rekke statlige virksomheter. Flere av virksomhetene forvalter store, komplekse IKT-systemer og betydelige informasjonsverdier som understøtter viktige tjenester for samfunnet. Svakheter ved informasjonssikkerheten i arbeids- og velferdsetaten (Nav), Brønnøysundregistrene, Statistisk sentralbyrå (SSB), Husbanken, DFØ, Norges forskningsråd og politi- og lensmannsetaten er presentert i Dokument 1 (2015–2016). I tillegg er det avdekket svakheter ved informasjonssikkerheten i enkelte andre virksomheter.

I flere av virksomhetene er det svakheter ved tilgangskontroll til sensitiv informasjon, sentral IKT-infrastruktur og informasjonsbehandlingsutstyr. Dette kan få store konsekvenser for både virksomhetene og den enkelte borger gjennom at sensitiv informasjon kan bli manipulert eller stjålet. Det er videre observert mangelfull logging for grunnleggende IKT-infrastruktur, noe som medfører at virksomhetene har dårlige forutsetninger for å avdekke uønskede hendelser. Mangelfull logging gjør det også enklere å skjule manipulasjon av informasjon og IKT-systemer, og øker dermed sannsynligheten for misligheter.

Flere av virksomhetene har også tidligere fått merknader fra Riksrevisjonen om mangler ved informasjonssikkerheten, uten at forbedringstiltak som er gjennomført har gitt nødvendige resultater. Vesentlige forbedringer i informasjonssikkerheten krever kompetanse og systematisk arbeid. Prioritering av tiltak som gir mest effekt kan imidlertid gi bedre sikkerhet uten at det krever store ressurser. Ulike aktører tar i bruk stadig mer avanserte metoder ved dataangrep på statlige virksomheter. Med tanke på den stadig økende trusselen er det ifølge Riksrevisjonen foruroligende at mange virksomheter ikke har en mer moden og bevisst holdning til informasjonssikkerhet. Riksrevisjonen ser alvorlig på de manglene som er avdekket.

RISIKO FOR MISLIGHETER OG FEIL KNYTTET TIL MIDLER SOM FORVALTES AV NAV

Nav forvalter en betydelig andel av statsbudsjettet, og har ansvar for å sikre borgerne grunnleggende velferdstilbud. Det er av avgjørende betydning at både økonomiforvaltningen og saksbehandlingen i etaten er tilstrekkelig sikret mot misligheter og feil.

Revisjonen for 2014 viser at det er vesentlige svakheter ved Navs økonomisystem og den infrastrukturen det bygger på. Det er avdekket risiko for

uautorisert tilgang til økonomisystemet, for vide tilgangsfullmakter og manglende arbeidsdeling mellom ansatte med tilgang til systemet. Dette innebærer at det er risiko for manipulasjon og tyveri av data, som ledd i misligheter eller skadeverk. Svak kontroll med ansattes tilgang til systemet utgjør også en risiko for utilsiktede feil, som kan innebære både uhjemlede utbetalinger og stans av berettigede utbetalinger. Riksrevisjonen finner det sterkt kritikkverdig at departementet ikke har fulgt opp etatens arbeid med informasjonssikkerhet og internkontroll i samsvar med kravene i reglement for økonomistyring i staten § 15.

Nav har dessuten ikke et tilfredsstillende system for å forebygge og avdekke svindel med sykepengesaker. Ifølge Økokrim er trygdesvindel en av de største truslene innen økonomisk kriminalitet. Likevel har Nav ikke tilstrekkelig målrettet arbeid med å forebygge og avdekke trygdesvindel i alle ledd i behandlingen av sykepengesaker, og etatens informasjonssystemer begrenser muligheten for god internkontroll på området. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at departementet ikke har hatt en tilstrekkelig oppfølging av dette viktige området.

FOR DÅRLIG OPPFØLGING AV PERSONER MED BEHOV FOR ARBEIDSRETTET BISTAND

Det er et sentralt mål å få flere personer i arbeid og færre på stønad. Å gå sykemeldt er en belastning for den enkelte. Det store antallet personer på syke- eller arbeidsavklaringspenger utgjør dessuten både betydelige økonomiske kostnader og uutnyttede ressurser for samfunnet. Det er derfor iverksatt tiltak for å hjelpe personer på stønad over i arbeid og aktivitet.

Revisjonen for 2014 viser at virkemidlene ikke benyttes som forutsatt. Det er vesentlige mangler i deler av Navs oppfølging av sykemeldte og mottakere av arbeidsavklaringspenger. Kontakten med mottakere av arbeidsavklaringspenger er for sporadisk, og gjeldende krav til arbeidsevnevurderinger og aktivitetsplaner er ikke overholdt. Sykemeldte får for sen oppfølging til at ordningen «Raskere tilbake» kan utnyttes fullt ut. Det er dessuten manglende kapasitet hos flere av tiltaksarrangørene innen denne ordningen. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Arbeids- og sosialdepartementet ikke i tilstrekkelig grad har fulgt opp at formålet med ordningen, å få sykemeldte raskere tilbake i arbeid, er oppfylt.

ALVORLIGE SVAKHETER VED UTSTEDELSE AV PASS

Riksrevisjonen har avdekket vesentlige mangler i prosessen for saksbehandling og utstedelse av biometriske pass. Det er gjennomført tilsvarende revisjoner i Belgia, Latvia, Litauen, Portugal og Sveits. Sammenlignet med disse landene kommer Norge dårligst ut når det gjelder sikkerhet og kontroll.

Kontrollen av dokumentasjon for pass-søkernes identitet er for dårlig. Det foretas i for liten grad kontroll av at identitetsdokumenter er ekte og gyldige. Viktige vurderinger og kontroller som gjennomføres i passutstedelsen er lite sporbare. Dette gir få muligheter for etterkontroll av vurderinger og vedtak som gjøres. Én saksbehandler kan alene utstede et pass uten noen form for etterkontroll eller arbeidsdeling. Det er vesentlige mangler ved sikringen av informasjonen i saksbehandlingssystemet og passregisteret.

Falske pass og misbruk av ekte pass utgjør et alvorlig problem, både internasjonalt og nasjonalt. I takt med at reise- og identitetsdokumenter er blitt stadig sikrere gjennom ny teknologi og sikkerhetsmekanismer, gjennomføres svindel i økende grad ved å utnytte svakheter i utstedelsesprosessen. For dårlig sikkerhet og kontroll ved utstedelse av pass øker risikoen for at pass utstedes til personer med falsk identitet. Falske pass og misbruk av pass er også et sentralt verktøy ved menneskesmugling, menneskehandel, terrorisme og annen alvorlig kriminalitet.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det ikke er etablert tilfredsstillende sikkerhet og kontroll med prosessen for saksbehandling og utstedelse av biometriske pass, og at det er vesentlige mangler i etterlevelsen av relevante lover og regler.

MANGELFULL OPPFØLGING AV SIKKERHETS-TILRÅDNINGER FRA STATENS HAVARIKOMMISJON FOR TRANSPORT

Statens havarikommisjon for transport undersøker hendelsesforløp og årsaksfaktorer for ulykker og alvorlige hendelser i transportsektoren. På grunnlag av dette gir kommisjonen råd om forbedringer av sikkerheten.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at oppfølgingen av sikkerhetstilrådingene på vegsektoren er for dårlig. Samferdselsdepartementet har ifølge Riksrevisjonen ikke etablert et godt nok system for å følge opp at sikkerhetstiltakene blir gjennomført. Dette gjelder særlig forbedringstiltak som andre enn Statens vegvesen er ansvarlig for å iverksette, dvs. der tilrådingene retter seg mot andre offentlige etater eller private aktører. Statens vegvesen har ikke samme myndighet til å pålegge private aktører å gjennomføre tiltak som det tilsynsvirksomhetene innenfor luftfart og jernbane har. Dette innebærer en risiko for at organiseringen og tildelingen av offentlig myndighet på vegsektoren påvirker sikkerhetsnivået.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Samferdselsdepartementet både innen veg-, jernbane- og luftfartssektoren ikke evaluerer de tiltakene som iverksettes med bakgrunn i sikkerhetstilrådingene. Dersom sikkerheten skal kunne bedres, er det nødvendig å ha kunnskap om hvilke sikkerhetstiltak som påvirker risikoen for ulykker og alvorlige hendelser.

Årsakssammenhengene kan være komplekse, og det kan være vanskelig å måle effekter av tiltak isolert sett. Kunnskap om hvilken faktisk effekt de ulike tiltakene har på sikkerheten, er imidlertid helt grunnleggende for verdien av tilrådingene fra Statens havarikommisjon for transport.

ALVORLIGE MANGLER INNENFOR FORSVARET

Riksrevisjonen har i en årrekke avdekket svakheter, feil og mangler innenfor Forsvaret. Også i 2014 er det avdekket alvorlige mangler, denne gangen i Heimevernet. Resultatene fra revisjonen er gradert informasjon og ble rapportert særskilt til Stortinget som eget tillegg til Dokument 1 (2015–2016).

BEDRE TILSKUDDSFORVALTNING, MEN FORTSATT ROM FOR FORBEDRINGER

Riksrevisjonen har i en årrekke påvist svakheter og mangler ved departementenes tilskuddsforvaltning. Dette gjelder både tilfeller der departementene selv er tilskuddsforvaltere og der forvaltningen er delegert til underliggende forvaltningsorgan. Riksrevisjonen finner det derfor positivt at det gjennom årets revisjon synes å være gjennomgående bedre etterlevelse av gjeldende regelverk for tilskuddsforvaltning. Blant annet har Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet iverksatt en rekke rutiner og tiltak for å etterleve økonomiregelverkets krav til departementets tilskuddsforvaltning og forvaltningslovens krav til habilitet.

På enkelte områder er det likevel fortsatt behov for forbedringer etter Riksrevisjonens vurdering. Blant annet viser revisjonen at Klima- og miljødepartementet ikke har utarbeidet rutiner og retningslinjer for å følge opp tilskuddsordningene som det forvalter gjennom underliggende virksomhet, til tross for at Riksrevisjonen tidligere har tatt opp behovet for dette. Det er også påvist mangler ved departementets kontroll av tilskuddsforvaltningen.

Tilskudd er finansielle overføringer fra staten til andre, for å sette disse i stand til å gjennomføre aktiviteter og tiltak i tråd med vedtatte mål. Manglende forvaltning og kontroll av tilskudd kan således innebære en risiko for at fastsatte mål ikke nås.

KRAV OM PERMANENT SIKRING AV DEPARTEMENTS-BYGNINGENE ER IKKE OPPFYLT

Revisjonen i 2014 har avdekket at kravene om permanente sikkerhetstiltak rundt departementsbygningene ennå ikke er oppfylt i samsvar med kravene i forskrift om objektsikkerhet. Revisjonen viser også at andre sikkerhetsoppgraderinger er sterkt forsinket eller satt på vent.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet er objekteier og har ansvar for forebyggende objektsik-

kerhet for alle departementsbygninger (med unntak av Forsvarsdepartementet). Av hensyn til rikets sikkerhet og for at vitale nasjonale interesser blir beskyttet mot terror, sabotasje og spionasje, er det viktig at nødvendige sikkerhetskrav blir fulgt, og at oppgraderinger blir gjennomført.

Riksrevisjonen mener det er alvorlig at kravene i objektsikkerhetsforskriften til permanent grunnsikring ennå ikke er oppfylt, og at andre sikkerhetsoppgraderinger er sterkt forsinket eller satt på vent.

1.2 Komiteens generelle merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, Gunvor Eldegard og lederen Martin Kolberg, fra Høyre, Erik Skutle og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Tom E. B. Holthe og Helge Thorheim, fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Venstre, Siri Engesæth, fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, og fra Miljøpartiet De Grønne, Une Aina Bastholm, viser til at Riksrevisjonen har revidert statsregnskapet og regnskapet for administrasjonen av Svalbard. Riksrevisjonens gjennomgang og kontroll er en del av det grunnlovfestede kontrollsystemet i norsk forfatning. Likeledes er det tillagt Stortinget å foreta kontroll med den utøvende makt, blant annet gjennom behandlingen av den årlige revisjon av statens regnskaper.

Årets revisjon viser at det gjennomgående er god kvalitet på statens avlagte regnskaper og den gjennomførte budsjett disponeringen. Av til sammen 227 statlige virksomheter som har fått revisjonsberetning, er det 30 virksomheter som har fått vesentlige merknader. 21 virksomheter har fått vesentlige merknader til budsjettgjennomføringen. Kun 9 virksomheter har fått revisjonsberetning med forbehold (modifisert beretning) grunnet feil i regnskapene eller at revisor ikke er i stand til å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis til å kunne konkludere med at regnskapet totalt sett ikke inneholder vesentlig feilinformasjon. Dette viser etter komiteens syn at det generelt er en tilfredsstillende styring med statens økonomiske midler. Komiteen har imidlertid merket seg at Riksrevisjonen fortsatt rapporterer om alvorlige svakheter og mangler på flere samfunnskritiske områder. Komiteen ser det som særlig alvorlig at mangler blir påpekt gjentatte ganger uten at de blir rettet opp.

Komiteen viser til at det de siste årene er gjort endringer for å oppnå mer åpenhet om økonomistyringen i staten. I 2014 ble det innført en ny, felles kontoplan og standarder for oppstilling av årsregnskap for statlige virksomheter og fond på bakgrunn

av tall som blir rapportert til statsregnskapet. De nye kravene til årsregnskap er innført blant annet for å gi allmennheten bedre innsyn i offentlig pengebruk. Komiteen har merket seg at det har vært krevende for mange virksomheter å få på plass et årsregnskap med noter innen de fastsatte fristene og slutter seg til Riksrevisjonens anbefaling om at veiledningsmaterialet oppdateres på bakgrunn av årets erfaringer.

Komiteen ser svært alvorlig på at årets revisjon har avdekket at Helse- og omsorgsdepartementet ikke har fulgt opp regnskapsrapporteringen for underliggende virksomheter godt nok i 2014. Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen betegner dette som sterkt kritikkverdig og viser til at mangel på pålitelig regnskapsinformasjon medfører at Riksrevisjonen ikke kan utføre sine lovpålagte oppgaver som Stortingets kontrollorgan på en tilfredsstillende måte. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens kritikk. Komiteen mener derfor dette bør få en nøye oppfølging fra departementets side for å sikre at underliggende virksomheter gjennomfører aktiviteter i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger.

Revisjonen viser at det er alvorlige svakheter ved informasjonssikkerheten i en rekke statlige virksomheter. Komiteen har merket seg at flere av virksomhetene også tidligere har fått merknader fra Riksrevisjonen om mangler ved informasjonssikkerheten uten at forbedringstiltak som er gjennomført, har gitt nødvendige resultater. I likhet med Riksrevisjonen ser komiteen alvorlig på de manglene som er avdekket.

Revisjonen for 2014 viser at det er vesentlige svakheter ved Navs økonomisystem og den infrastrukturen det bygger på. Komiteen har merket seg at Nav ifølge revisjonen dessuten ikke har et tilfredsstillende system for å forebygge og avdekke svindel med sykepenger. Komiteen ser alvorlig på det og ber om at Riksrevisjonen følger opp dette i den kommende revisjonen.

Riksrevisjonen har avdekket vesentlige mangler i prosessen for saksbehandling og utstedelse av biometriske pass. Komiteen har merket seg at det er gjennomført tilsvarende revisjoner i Belgia, Latvia, Litauen, Portugal og Sveits, og at Norge sammenlignet med disse landene kommer dårligst ut. Komiteen ser det som svært alvorlig at det ikke er etablert tilfredsstillende sikkerhet og kontroll med prosessen for saksbehandling og utstedelse av biometriske pass. Komiteen ber derfor også om at Riksrevisjonen følger opp dette i den kommende revisjonen.

Statens havarikommisjon for transport undersøker hendelsesforløp og årsaksfaktorer for ulykker og alvorlige hendelser i transportsektoren. Årets revisjon viser at oppfølgingen av sikkerhetstilrådingene på vegsektoren er for dårlig. Komiteen har merket

seg at Samferdselsdepartementet ikke har etablert et godt nok system for å følge opp at sikkerhetstiltakene blir gjennomført. Komiteen mener at departementet bør følge opp dette slik at nødvendige tiltak blir gjennomført og iverksatte tiltak med bakgrunn i sikkerhetstilrådingene blir evaluert.

Komiteen ser svært alvorlig på at Riksrevisjonen i en årrekke har avdekket svakheter, feil og mangler innen Forsvaret. Årets revisjon har avdekket alvorlige mangler i Heimevernet som er rapportert særskilt til Stortinget i en gradert rapport. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens anbefalinger i den graderte rapporten og vil uttrykke at regjeringen straks må legge en plan for hvordan de aktuelle manglene i Heimevernets operative evne kan bedres.

Etter at departementenes tilskuddsforvaltning ble utførlig gjennomgått etter avsløringer om til dels store mislighold, ble forvaltningen av tilskudd betraktelig bedre. Komiteen er derfor tilfreds med at Riksrevisjonen rapporterer at det gjennom årets revisjon synes å være gjennomgående bedre etterlevelse av regelverk for tilskuddsforvaltning. Komiteen har merket seg at Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har iverksatt en rekke rutiner og tiltak for å etterleve økonomiregelverkets krav til departementets tilskuddsforvaltning og forvaltningslovens krav til habilitet. Komiteen viser imidlertid til at det igjen er behov for forbedringer og ber om at Riksrevisjonen følger opp dette overfor de departementene det gjelder.

Komiteen ser svært alvorlig på at revisjonen i 2014 har avdekket at kravene om permanente sikkerhetstiltak rundt departementsbygningene ennå ikke er oppfylt i samsvar med kravene i forskrift om objektsikkerhet. Komiteen har merket seg at også andre sikkerhetsoppgraderinger er sterkt forsinket eller satt på vent. Etter komiteens oppfatning er det svært alvorlig at kravene i objektsikkerhetsforskriften til permanent grunnsikring ennå ikke er oppfylt, og at andre sikkerhetsoppgraderinger er sterkt forsinket eller satt på vent. Dette viser etter komiteens syn at oppfølgingen på dette området på tross av 22. juli-rapportens konklusjoner om blant annet manglende bevissthet og gjennomføring av sikrings tiltak, ikke tas tilstrekkelig alvorlig. Komiteen mener at dette er kritikkverdig og ber regjeringen umiddelbart forsterke oppfølgingen av permanente sikkerhetstiltak.

2. Statsministerens kontor

2.1 Sammendrag

2.1.1 Hovedfunn og utviklingstrekk

Regnskapet for 2014 for Statsministerens kontor viser 346 mill. kroner i utgifter og 20 mill. kroner i inntekter. 12 mill. kroner er overført til neste år.

Statsministerens kontor har én underliggende virksomhet.

Riksrevisjonen har ikke tidligere hatt merknader til Statsministerens kontor og har heller ikke vesentlige merknader for 2014.

2.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen heller ikke for 2014 har hatt merknader til Statsministerens kontor, og vil uttrykke tilfredshet med det. Komiteen har ingen øvrige merknader.

3. Arbeids- og sosialdepartementet

3.1 Sammendrag

Regnskapet for 2014 for Arbeids- og sosialdepartementet viser 407 011 mill. kroner i utgifter og 19 308 mill. kroner i inntekter. 1 081 mill. kroner er overført til neste år.

Departementet har ansvar for ti virksomheter. En av virksomhetene fikk vesentlige merknader for 2014; Nav. Nav har fått vesentlige merknader de fem siste årene.

Riksrevisjonen omtalte i Dokument 1 for 2013 vesentlige utfordringer med moderniseringen av IKT-systemene i Nav. Arbeidet med å modernisere systemene kunne ikke gjennomføres i henhold til planen, og prosjektet ble stoppet. Riksrevisjonen konstaterte at det var satt høye ambisjoner for moderniseringsarbeidet, og at det var stor risiko for at det ikke ville bli gjennomført med forventede resultater. Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité har avholdt to kontrollhøringer som ledd i sin behandling av saken. I Innst. 272 S (2014–2015) viser komiteen til at modernisering av IKT-systemene i Nav er en vesentlig og nødvendig faktor for at Nav-reformen skal kunne realiseres i tråd med Stortingets vedtak. Riksrevisjonen vil følge saken videre.

Riksrevisjonen har flere ganger pekt på mangelfull informasjonssikkerhet i Nav. Tilfredsstillende IKT-sikkerhet er grunnleggende for en internkontroll som skal sikre pålitelig og nøyaktig regnskapsføring og forebygge og avdekke misligheter. Revisjonen av internkontroll og sikkerhet i Navs økonomisystem i 2014 viser at det er vesentlige svakheter.

I Dokument 1 for 2012 omtalte Riksrevisjonen mangelfull oppfølging av Arbeidstilsynets tilsynsvirksomhet. Revisjonen hadde avdekket vesentlige svakheter i Arbeidstilsynets saksbehandling av tilsynsvirksomheten, og særlig at det manglet rutiner for å følge opp åpne pålegg overfor arbeidsgiver. Arbeids- og sosialdepartementet opplyser at Arbeidstilsynet siden 2012 har utviklet et nytt IKT-system som skal støtte forberedelse, gjennomføring og etterarbeid ved tilsyn, samt oppfølging av reaksjoner.

Virksomheten har også gjennomført flere interne kvalitetsundersøkelser og iverksatt ulike tiltak for å forbedre tilsynskvaliteten, blant annet sikre god forvaltningsskikk ved tilsyn og oppfølging av reaksjoner. I mars 2015 var antall restanser mer enn halvert. Likevel var det fortsatt mer enn 1 500 åpne pålegg til oppfølging.

Riksrevisjonen har kontrollert grunnlagsdata som Statens pensjonskasse (SPK) benytter ved samordning av pensjoner. Kontrollen viser at grunnlagsdataene, som legges til grunn i samordningsberegningen, med svært få unntak er i samsvar med de dataene Nav benytter i sin pensjonsberegning.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Arbeids- og sosialdepartementet for 2014:

- Det er vesentlige mangler i internkontroll og sikkerhet i Navs økonomisystem.
- Det er vesentlige svakheter i Navs forvaltning av enkelte virkemidler for å få flere i arbeid.
- Det foreligger svikt i Navs arbeid med å forebygge og avdekke svindel med sykepengene.

Riksrevisjonen anbefaler at Arbeids- og sosialdepartementet vurderer følgende tiltak:

- se til at Navs internkontroll og sikkerhet i IKT-systemene er i samsvar med kravene i økonomireglementet og etatens egne retningslinjer
- følge opp at Nav iverksetter tiltak som kan øke kvaliteten på saksbehandlingen av AAP-saker, og at oppfølgingen av mottakerne blir mer rettet mot målet om arbeid
- se til at Nav gjennomfører ordningen «Raskere tilbake» slik at tiltak iverksettes tidlig i sykefraværperioden, og at aktivitetsnivået er tilpasset disponibel bevilgning
- følge opp at Nav gjennomfører og dokumenterer en helhetlig vurdering av risiko for trygdesvindel og styrker det forebyggende arbeidet
- påse at Nav benytter mulighetene for mer effektivt arbeid mot trygdesvindel i tråd med endringene i folketrygdloven våren 2013

3.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjonen og kontroll for budsjettåret 2013 inneholdt kritiske merknader til Arbeids- og sosialdepartementet og Nav, særlig knyttet til modernisering av IKT-systemene i Nav. Komiteen anså Riksrevisjonens kritikk for å være av en slik art at det ble gjennomført to kontrollhøringer i saken for å få belyst saken grundig. Komiteen viser til at Nav er av stor betydning for befolkningen. Utdaterte IKT-systemer i Nav kan stå i veien for iverksetting av politiske vedtak, som igjen kan bety en kvalitetsfor-

ringelse av livsnødvendige tjenester for en sårbar gruppe mennesker. Komiteen viser til at modernisering av IKT-systemene i Nav er en vesentlig og nødvendig faktor for at Nav-reformen skal kunne realiseres i tråd med Stortingets vedtak. Komiteen viser til Innst. 272 S (2014–2015) og merker seg at Riksrevisjonen vil følge saken videre.

Komiteen mener statsråden må holde Stortinget løpende orientert om vesentlige forhold knyttet til det videre arbeidet med å modernisere IKT-systemene i Nav. Komiteen finner grunn til å minne om at en samlet komité i Innst. 272 S (2014–2015) understreker at ledelse av Nav i denne sammenheng innbefatter statsrådets politiske styring av etaten, og at det er statsrådets konstitusjonelle ansvar å sørge for at det ikke kommer nye overskridelser og forsinkelser knyttet til IKT-moderniseringen i Nav. Komiteen viser til at Nav er viktig for samfunnet som helhet og for den enkelte bruker, og at det er av avgjørende betydning at innbyggerne får sine rettighetsfestede ytelser utbetalt på en korrekt måte og til rett tid. Komiteen finner grunn til å minne om Stortingets enstemmige vedtak av 2. juni 2015:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte fremme sak om beslutningsgrunnlag for Prosjekt 2 som skal beskrive hva som skal leveres, fremdrift og økonomiske forutsetninger. Stortinget ber samtidig regjeringen presentere rammene for den videre strategien for modernisering av Navs IKT-systemer med hensyn til fremdrift og økonomiske forutsetninger.»

Komiteen imøteser regjeringens oppfølging.

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen konstaterer at til tross for at Nav har jobbet systematisk med forbedringer de senere år, er det fortsatt vesentlige svakheter på flere av etatens forvaltningsområder. Komiteen vil spesielt understreke at svakheter er utfordringer som har vært påpekt og kjent i flere år og har til dels store konsekvenser for den enkelte bruker.

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen påpeker vesentlige mangler i internkontroll og sikkerhet i Navs økonomisystem. Komiteen viser til at god informasjonssikkerhet og internkontroll er spesielt viktig i komplekse systemer som håndterer et høyt antall transaksjoner og store beløp, slik som økonomisystemet i Nav. Komiteen vil understreke departementets ansvar for å følge opp etatens arbeid med informasjonssikkerhet og internkontroll i samsvar med kravene i reglement for økonomistyring i staten § 15. Komiteen merker seg Riksrevisjonens kritikk og forutsetter at statsråden følger opp, slik at svakheter som er avdekket blir utbedret for å sikre at virksomheten har en dokumentert internkontroll av regnskapsarbeidet.

Komiteen har merket seg Riksrevisjonens påpekning av vesentlige svakheter i Navs forvaltning

av enkelte virkemidler som skal få flere i arbeid. Komiteen mener det er positivt at etaten i dag gjør en betydelig innsats for å få folk i arbeid. Samtidig merker komiteen seg at mange ulike brukergrupper med ulike behov skaper utfordringer i valg av hensiktsmessige tiltak for den enkelte bruker. Komiteen viser til at overgang til arbeid er et sentralt mål i arbeids- og velferdspolitikken. Komiteen viser til at statsråden erkjenner at Nav over tid har hatt utfordringer med oppfølging av brukere med sikte på overgang til arbeid. Komiteen er av den oppfatning at manglende kvalitet og svikt i virkemiddelapparatet reduserer tilliten til vår velferdsforvaltning og rammer mennesker i en vanskelig livssituasjon. Komiteen merker seg at departementet har igangsatt et arbeid med en stortingsmelding som blant annet skal ta for seg Navs virkemidler for å få flere i arbeid.

Komiteen registrerer at Riksrevisjonen påpeker at etaten ikke har et målrettet arbeid med å forebygge og avdekke trygdesvindler i alle ledd i saksbehandlingen av sykepengesaker. Komiteen viser til at arbeids- og sosialkomiteen har understreket betydningen av å forebygge og avdekke trygdesvindler for å kunne opprettholde oppslutningen om gode velferdsordninger. Komiteen har særlig merket seg Riksrevisjonens anbefaling om at departementet påser at Nav benytter mulighetene for mer effektivt arbeid mot trygdesvindler i tråd med endringene i folketrygdloven våren 2013. Komiteen mener videre det er behov for å styrke det forebyggende arbeidet mot trygdesvindler.

4. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

4.1 Sammendrag

Regnskapet for 2014 for Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet viser 53 114 mill. kroner i utgifter og 1 678 mill. kroner i inntekter. 146 mill. kroner er overført til neste år.

Departementet har ansvar for ti virksomheter. To av disse har fått vesentlige merknader for 2014; Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) og integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Bufetat har fått vesentlige merknader de fem siste årene. IMDi har fått vesentlige merknader de to siste årene.

Riksrevisjonen har i 2014 undersøkt departementets rutiner og tiltak for å sikre en tilskudsforvaltning i tråd med økonomiregelverket og forvaltningslovens krav til habilitet. Bakgrunnen for dette var Stortingets behandling av Innst. 47 S (2012–2013) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om sak om departementenes tilskudsforvaltning. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ba i sin tilrådning Riksrevisjonen

følge opp departementets tilskudsforvaltning i sine framtidige revisjoner.

Riksrevisjonen ser positivt på at Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har iverksatt en rekke rutiner og tiltak for å etterleve økonomiregelverkets krav til departementets tilskudsforvaltning og forvaltningslovens krav til habilitet. Dette gjelder blant annet

- opprydding i hva som er enkeltstående tilskudd, og hva som er tilskuddsordninger
- utarbeidelse av nytt rammeverk for tilskudsforvaltning, med veiledninger, rutiner og maler
- delegert tilskudsforvaltning til underliggende virksomheter
- kompetansetiltak
- rutiner for behandling av habilitetsspørsmål

Revisjonen viser imidlertid at departementet i budsjettproposisjonen rapporterer om aktiviteter og tiltak, og i liten grad om oppnådde resultater i forhold til fastsatte mål.

Riksrevisjonen hadde i 2011 merknader til meklingsordningen i familievernnet. Det var store forskjeller på tilbudet både innad og mellom regionene i Bufetat. Det gjaldt blant annet om ventetiden for behandling av saker ble overholdt, at det var ulike prosedyrer og metodikk i arbeidet med høykonfliktsaker, og at det var forskjeller i bemanning og produktivitet. Departementet opplyser at det nå har blitt satt i gang tiltak som bidrar til et mer nasjonalt likeverdig familievern. Det er etablert mer robuste enheter, og fordelingen av budsjettmidler er endret. Ventetiden for meklingsstund er også vesentlig forbedret. Når det gjelder meklingsstund i høykonfliktsaker, har departementet iverksatt flere nye tiltak. De har blant annet utviklet metodikk og gjennomført kompetansehevede tiltak for meklere og terapeuter, og de har arbeidet med å styrke barns posisjon i meklingsstunder.

Riksrevisjonen hadde i 2012 merknader til at opplæringstilbudet til barn i barnevernsinstitusjoner var mangelfullt, og at Bufetats og departementets oppfølging har vært utilstrekkelig. Det ble lagt spesielt vekt på at barn i barnevernet i stor utstrekning får opplæring atskilt fra andre barn i normalskolen, og at omfanget av opplæringen på institusjoner var stort. Temaet har heller ikke vært sentralt i departementets dialog med Kunnskapsdepartementet. Departementet har opplyst at det har styrket innsatsen for å skape en bedre tilpasset skole- og utdanningssituasjon for barn i barnevernet. Det er nå omfattende samarbeid og dialog mellom de to departementene og mellom Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og Utdanningsdirektoratet. Videre er det tilført nye budsjettmidler for å styrke

innsatsen på området, og det er innført skoleansvarlig ved alle statlige barnevernsinstitusjoner.

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet for 2014.

4.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen ikke har vesentlige merknader til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet for 2014, men at to underliggende etater har fått merknader.

Bufetat har fått vesentlige merknader for brudd på bestemmelser om økonomistyring i staten ved kjøp av barnevernstjenester i Bufetat, mens IMDi har fått merknader for mangler vedrørende styring og oppfølging av utvikling av nye IKT-tjenester.

Komiteen har merket seg at Bufetat har vært en gjenganger blant etatene som har fått vesentlige merknader, men viser til at merknadene for 2014 gjelder et annet forhold enn tidligere år. Det viser at etaten har tatt tak i og iverksatt tiltak overfor de forhold som har vært påpekt av Riksrevisjonen. Komiteen forventer at også de påpekte forhold for 2014 blir rettet opp.

Komiteen viser til at IMDi har fått merknader for mangler vedrørende styring og oppfølging av utvikling av nye IKT-systemer. Komiteen viser til at årets merknad gjelder et annet område enn i fjor og forventer at IMDi iverksetter tiltak også på dette området.

5. Finansdepartementet

5.1 Sammendrag

Regnskapet for 2014 for Finansdepartementet viser 57 873 mill. kroner i utgifter og 1 152 209 mill. kroner i inntekter. 685 mill. kroner er overført til neste år.

Finansdepartementets ansvarsområde omfatter åtte regnskaper. To av virksomhetene under Finansdepartementet fikk vesentlige merknader for 2014; Statistisk sentralbyrå (SSB) og Direktoratet for økonomistyring (DFØ). SSB har fått vesentlige merknader de to siste årene.

Regjeringen omorganiserer skatte- og avgiftsforvaltningen i staten for å styrke arbeidet mot svart økonomi, bedre grensekontrollen og forenkle og effektivisere området. Det innebærer blant annet at forvaltningen av særavgifter og innførselsmerverdavgift fra 1. januar 2016 overføres fra Toll- og avgiftsetaten til Skatteetaten samtidig som Toll- og avgiftsetatens (fra 1. januar 2016 Tolletatens) grensekontroll styrkes. Statens innkrevingsentral er innlemmet i Skatteetaten fra 2015. Spørsmålet om å overføre skatteoppkreverfunksjonen fra kommunene

til staten fra 2016 ble behandlet i Stortinget 19. juni 2015. Regjeringen ble bedt om å belyse spørsmålene ytterligere.

Finansdepartementet og underliggende virksomheter har en stor og sammensatt portefølje av IKT-systemer med stor samfunnsmessig betydning. Virksomhetene behandler store datamengder og ulike former for sensitive data, noe som stiller høye krav til god informasjonssikkerhet. Riksrevisjonen har tidligere tatt opp svakheter ved informasjonssikkerhet og utfordringer med eldre IKT-systemer på områder som Finansdepartementet har ansvar for.

I 2014 gjennomførte Riksrevisjonen IKT-revisjoner på ulike områder i Skatteetaten, toll- og avgiftsetaten, Statistisk sentralbyrå, Finanstilsynet og Direktoratet for økonomistyring. Revisjonen viser at det i Toll- og avgiftsetaten (nå Tolletaten) er tilfredsstillende tilgangsstyring til Agresso med underliggende infrastruktur. Videre er det etablert tilfredsstillende informasjonssikkerhet i Finanstilsynet, men det er påpekt enkelte svakheter i Skatteetaten. Resultatene av revisjonen i Statistisk sentralbyrå og Direktoratet for økonomistyring vurderes å ikke være i samsvar med anbefalte standarder for informasjonssikkerhet i offentlig sektor. Dette omtales nedenfor under punkt 3.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Finansdepartementet for 2014:

- svakheter ved IKT-styring og sikkerhetstiltak i Statistisk sentralbyrå
- svakheter ved informasjonssikkerheten i DFØ innen drift og leveranse av økonomisystemene Agresso og Contempus

Riksrevisjonen anbefaler at Finansdepartementet vurderer følgende tiltak:

- påse at SSB og DFØ viderefører arbeidet med informasjonssikkerhet og følge opp på tiltakene, som utgjør internkontrollen på området, gir ønsket effekt

5.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at forvaltningen av særavgifter og innførselsmerverdavgift fra 1. januar 2016 overføres fra Toll- og avgiftsetaten til Skatteetaten samtidig som Toll- og avgiftsetatens (nå Tolletatens) grensekontroll styrkes, og at Statens innkrevingsentral er innlemmet i Skatteetaten fra 2015. Likeledes har komiteen merket seg at overføring av skatteoppkreverfunksjonen fra kommunene til staten er stilt i bero i påvente av at regjeringen skal belyse spørsmålet ytterligere.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har gjennomgått informasjonssikkerheten i hele statsforvalt-

ningen med sikte på å avdekke svakheter på dette viktige området. I den forbindelse har Riksrevisjonen flere ganger tatt opp hvilke utfordringer Finansdepartementet har. I 2014 gjennomførte Riksrevisjonen IKT-revisjoner på ulike deler av Finansdepartementets ansvarsområder og avdekket at SSB og DFØ ikke vurderes å være i samsvar med anbefalte standarder. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens merknader til Finansdepartementet for 2014. Komiteen tilrår at departementet følger opp Riksrevisjonens tiltak og påser at SSB og DFØ viderefører arbeidet med informasjonssikkerhet og kontrollere at tiltakene gir ønsket effekt.

6. Forsvarsdepartementet

6.1 Sammendrag

Regnskapet for 2014 for Forsvarsdepartementet viser 46 675 mill. kroner i utgifter og 6 776 mill. kroner i inntekter. 2 434 mill. kroner er overført til neste år.

Departementet har ansvaret for fire virksomheter. Forsvaret har fått vesentlige merknader for 2014. Forsvaret har fått vesentlige merknader de siste fem årene.

Forsvarsdepartementet og Forsvaret har det siste året økt oppmerksomheten om operativ evne og beredskap i forsvarssektoren som følge av den sikkerhetspolitiske utviklingen. Det arbeides nå med ny langtidsplan for Forsvaret. Den skal legges fram for Stortinget våren 2016.

I 2013 viste Riksrevisjonen til at det er svakheter ved Forsvarets styring og kontroll av tilganger til sentrale forvaltningssystemer (IKT-systemer). Revisjonen viser at styringen av tilgangen er bedret i 2014. I 2013 avdekket Riksrevisjonen også at forsvarssektoren hadde omfattende brudd på vernegrensene i arbeidsmiljøloven. Forsvarsdepartementet har iverksatt flere tiltak for å følge opp Riksrevisjonens merknader, og det er forventet at dette vil gi effekt i 2015.

Forsvaret skal etter planen innføre et felles IKT-system for styring og kontroll av personell-, materiell- og økonomifunksjoner (FIF 3.0) i januar 2016. I 2012 pekte Riksrevisjonen på at FIF-løsningen i Forsvaret var blitt betydelig forsinket, noe som også førte til økte kostnader og at omfanget ble mindre enn forutsatt. Videre har Riksrevisjonen de senere årene tatt opp flere forhold knyttet til manglende etablering av et komplett, sentralt materiellregnskap. I 2011 og 2012 pekte Riksrevisjonen på at betydelige mengder materiell ikke var regnskapsført, og at nær halvparten av driftsanskaffelsene ikke fulgte hovedprosessen i økonomisystemet. Dette påvirker kvaliteten på bud-

sjettprognosene og mulighetene til å utøve effektiv økonomistyring. Forsvarsdepartementet har på bakgrunn av Riksrevisjonens merknader iverksatt tiltak. Departementet viser til at Forsvaret har fulgt hovedprosessen i økonomisystemet i om lag 90 prosent av driftsanskaffelsene, og at 97 prosent av Forsvarets materiell var opptalt i 2014. Riksrevisjonen viser til at det ikke er innført et komplett materiellregnskap, men at innføringen av FIF 3.0 vil legge til rette for dette.

Riksrevisjonen konstaterte i 2011 at det var store forsinkelser i Forsvarets investeringsprosjekter. I 2014 har departementet i samarbeid med Forsvaret gått igjennom investeringsporteføljen, og flere prosjekter er avlyst eller avsluttet. Forsvarsdepartementet arbeider med å etablere en egen etat med ansvar for materiellforvaltning og materiellinvesteringer i forsvarssektoren. Den nye etaten vil være direkte underlagt Forsvarsdepartementet, og skal opprettes innen 1. januar 2016.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Forsvarsdepartementet for 2014:

- alvorlige mangler i Heimevernet

Riksrevisjonen mener det er alvorlige mangler i Heimevernets operative evne i budsjettåret 2014. Riksrevisjonen har undersøkt Heimevernets bemanning, materiell og logistikk samt trening og øving. Resultatet fra revisjonen er gradert informasjon og er rapportert særskilt til Stortinget i eget tillegg til Dokument 1 (2015–2016).

Riksrevisjonens anbefalinger inngår i den graderte rapporten.

6.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Forsvaret det siste året har hatt økt oppmerksomhet om beredskap og operativ evne som følge av den sikkerhetspolitiske utviklingen. Til tross for dette mener Riksrevisjonen at det er alvorlige mangler i Heimevernets operative evne når det gjelder bemanning, materiell og logistikk, samt trening og øving. Resultatene fra revisjonen er gradert informasjon og ble rapportert særskilt til Stortinget.

Komiteen viser til at statsråden i sitt svar på rapporten har satt i gang tiltak for å styrke rekruttering og bemanning av Heimevernet, avhjelpe materielletterslepet, bedre Heimevernets logistikk og styrke treningen av mannskapene.

Komiteen forventer at de manglene som er avdekket, blir vektlagt i arbeidet med den nye langtidsplanen som skal legges frem for Stortinget våren 2016.

7. Helse- og omsorgsdepartementet

7.1 Sammendrag

Regnskapet for 2014 for Helse- og omsorgsdepartementet viser 158 370 mill. kroner i utgifter og 2 464 mill. kroner i inntekter. 368 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter 16 regnskaper. Fire virksomheter under departementet har fått vesentlige merknader for 2014; Helsedirektoratet, Nasjonalt Folkehelseinstitutt, Statens helsetilsyn og Statens legemiddelverk. Ingen av disse fikk merknader for årene 2012–2013.

I Dokument 1 for 2013 så Riksrevisjonen alvorlig på at det var svakheter ved funksjonalitet og kvalitet i Nødnett-løsningen. Riksrevisjonen så også alvorlig på at departementet ikke hadde fått på plass en løsning for å sikre god nok opplæring av et tilstrekkelig antall helsepersonell. Departementet opplyste at testmiljøet var under oppgradering, og at det arbeidet med en nasjonal plan for opplæring harmonisert med utbyggingstakten.

Helse- og omsorgsdepartementet har opplyst at det i 2014 er innført et utvidet testregime for utprøving av nye versjoner av programvaren i nødnett hos Helsetjenestens driftsorganisasjon for nødnett, blant annet nye tester for å avdekke feil før kontrollrommene settes i drift. Det opplyses videre at alle offisielle testbøker er gjennomgått, tester er justert og antallet tester er økt for å få bedre testdekning. Det er i 2014 etablert en permanent opplæringsløsning for innføringen av det nye digitale nødsambandet.

I Dokument 1 for 2013 påpekte Riksrevisjonen mangelfull styring av Nasjonalt helseregisterprosjekt. Det var ikke foretatt nødvendige prioriteringer og avklaringer for å sikre at kvaliteten i de nasjonale registrene skulle bli som forutsatt, resultatrapporteringen for prosjektet var for dårlig, og det var ikke sørget for tydelige styringskrav og oppfølging av datakvalitet. Departementet har i tildelingsbrevet til Folkehelseinstituttet for 2014 gitt særskilt oppdrag om å utarbeide en skjematisk oversikt over status for samtlige tiltak i handlingsplanen for helseregisterprosjektet på tvers av planperioder for å gjøre det lettere å følge opp prosjektet som helhet.

Departementet har i tildelingsbrev for 2015 gitt Helsedirektoratet i oppdrag å utarbeide oversikt over områder i helsetjenesten der det er behov for utvikling av kunnskapsgrunnlag, og utrede hva som må til for å etablere kvalitetsregistre på disse områdene, jf. Nasjonalt helseregisterprosjekts handlingsplan for 2014 og 2015. I tillegg jobber Helsedirektoratet med en veileder som skal inneholde krav til registre som ønsker nasjonal status, samt krav for å opprettholde status som nasjonalt register.

Departementet har opplyst at det har iverksatt noen tiltak, og planlegger ytterligere tiltak, for å

styrke den nasjonale styringen og oppfølgingen av helseregisterprosjektet.

Riksrevisjonen har gjennomgått tildeling av midler til oppfølging av berørte etter terrorhandlingene 22. juli 2011. Totalt er det gjennom statsbudsjettet bevilget 180 mill. kroner til formålet. Fram til desember 2014 er ca. 144 mill. kroner rapportert brukt.

Revisjonen viser at Helse- og omsorgsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet har gjennomført styring og oppfølging av fylkesmennene som forutsatt. Departementene har utarbeidet tydelige retningslinjer for tildelingen av midlene og har også fulgt opp rapportering fra fylkesmennene.

Riksrevisjonen konstaterer at enkelte sterkt berørte fylker ikke søkte om midler i 2013 til psykososial oppfølging av berørte etter terrorangrepet.

Fylkesmennene opplyser at noen kommuner ikke trengte midler fordi den psykososiale oppfølgingen ble ivaretatt av den ordinære helsetjenesten. Noen kommuner mente også, ifølge fylkesmennene, at det ikke var ytterligere behov for midler til ekstraordinære tiltak.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Helse- og omsorgsdepartementet for 2014:

- manglende styring og oppfølging av regnskapsrapporteringen i underliggende virksomheter

Riksrevisjonen anbefaler at Helse- og omsorgsdepartementet vurderer følgende tiltak:

- sikre at underliggende virksomheter gjennomfører nødvendige tiltak for å kunne rapportere fullstendig og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon

Helsedirektoratets regnskap på til sammen 44 mrd. kroner ble oversendt Riksrevisjonen 29. juli 2015. Riksrevisjonens revisjon av regnskapene for 2014 avsluttes senest 30. april 2015. Riksrevisjonen er derfor avskåret fra å uttale seg om det fullstendige årsregnskapet. Riksrevisjonen finner dette sterkt krittikkverdigg.

7.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at fire av 16 virksomheter under departementets ansvarsområde har fått vesentlige merknader for 2014, Helsedirektoratet, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Statens helsetilsyn og Statens legemiddelverk, og vil med det uttrykke en bekymring for om oppfølgingen fra departementets side har vært mangelfull.

Komiteen tar til orientering de tiltak som er iverksatt for å avhjelpe svakheter som i 2013 ble rapportert som mangelfulle i funksjonalitet og kvali-

tet i Nødnett-løsningen, og at det er gjort tiltak for å sikre tilfredsstillende opplæring av et tilstrekkelig antall helsepersonell.

Komiteen er også kjent med at departementet har truffet tiltak for å sikre kvaliteten i de nasjonale registrene under Nasjonalt helseregisterprosjekt, og at departementet følger opp gjennom tildelingsbrevet til Folkehelseinstituttet, der det er gitt særskilt oppdrag om å rapportere status for samtlige tiltak i handlingsplanen.

Komiteen finner det utilfredsstillende at departementet ikke har lyktes i å få underliggende virksomheter til å rapportere relevant og pålitelig regnskapsinformasjon, og at dette har hatt som konsekvens at Riksrevisjonen f.eks. ikke har kunnet uttale seg om avlagte årsregnskap for Helsedirektoratet og Nasjonalt folkehelseinstitutt. Alvoret understrekes av det faktum at bare Helsedirektoratets årsbudsjett er på ca. 40 mrd. kroner. Budsjettet er i offentlig sektor det sentrale styringsverktøy, slik at manglende oversikt samtidig representerer en usikkerhet om måloppnåelse og forsvarlig ressursanvendelse. Komiteen vil understreke at manglene også har negative følger for Riksrevisjonens muligheter til å utføre sine lovpålagte oppgaver og imøteser at forholdet bringes i orden raskest mulig.

Komiteen tar til etterretning de anbefalinger Riksrevisjonen har gitt Helse- og omsorgsdepartementet, og forventer at problemene løses med en mer aktiv oppfølging av underliggende virksomheter i 2016.

8. Justis- og beredskapsdepartementet

8.1 Sammendrag

Regnskapet for 2014 for Justis- og beredskapsdepartementet viser 34 835 mill. kroner i utgifter og 4 534 mill. kroner i inntekter. 788 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter 20 regnskaper. To virksomheter under departementet har fått vesentlige merknader for 2014; Politidirektoratet og Kriminalomsorgsdirektoratet. Politidirektoratet har fått vesentlige merknader de siste fem årene.

Riksrevisjonen har over flere år fulgt utviklingen i Nødnett-prosjektet, og tatt opp svakheter og mangler som kan medføre risiko for at blant annet kravene til viktige egenskaper som funksjonalitet og tilgjengelighet, fullføring av prosjektet innen de tidsfrister som er satt og at fastsatt budsjetttramme ikke nås. I Dokument 1 for 2013 pekte Riksrevisjonen på at oppretting av feil og mangler blir nedprioritert som følge av stort press om å holde framdriftsplanen for utbygging av Nødnett. Riksrevisjonen påpekte også at det ikke er sørget for avklaring av hvordan Nødnett

skal brukes blant annet til datakommunikasjon/-tjenester.

Revisjonen viser at det er gjennomført tiltak i 2014 som bidrar til økt oppmerksomhet både på utbygging og drift av Nødnett. Tidsplaner blir jevnlig justert etter behov. Funksjonalitet og leveranser som er kritisk for brukerne av Nødnett og for utbyggingen av nettet prioriteres, mens øvrige leveranser kan bli utsatt til 2016. På grunn av utfordringer med leveransene til kommunikasjonsentralene på helseområdet, vil deler av helsetjenesten først ta i bruk Nødnett i 2016.

Når det gjelder datatjenester i Nødnett, er det fortsatt uklart om datafunksjonaliteten som utvikles ved TEDS (Tetra Enhanced Data Service) vil være klar til bruk innen utgangen av 2015. Datafunksjonaliteten TEDS skal øke kapasiteten og legge til rette for mer datakommunikasjon i Nødnett. Riksrevisjonen konstaterer at testing og erfaringsbygging av hvilke datatjenester Nødnett kan tilby ikke er gjennomført som planlagt i 2014 for viktige brukerorganisasjoner som politi og helse. Testresultatene vil være styrende for når det kan forventes at teknologien kan tas i bruk og hvilke tjenester Direktoratet for nødkommunikasjon kan levere nødnettbrukerne.

En ny lov om vergemål trådte i kraft 1. juli 2013. På bakgrunn av den nye loven ble det foretatt omfattende endringer i organiseringen av vergemålsforvaltningen. Statens sivilrettsforvaltning (SRF) er sentral vergemålsmyndighet, og fylkesmennene har overtatt ansvaret lokalt. Justis- og beredskapsdepartementet orienterte i Prop. 1 S (2013–2014) og i Prop. 1 S (2014–2015) om store utfordringer i forbindelse med innføringen av den nye vergemålsloven. Dette gjelder hovedsakelig utviklingen av nytt saksbehandlingsverktøy. Justiskomiteen uttrykker i Innst. 6 S (2013–2014) bekymring for situasjonen og ber regjeringen om å sørge for at det settes i verk nødvendige tiltak for å sikre framdriften.

Riksrevisjonen registrerer at det har blitt gjennomført flere tiltak i 2014, men en versjon av nytt saksbehandlingsverktøy for vergemålsforvaltningen som kan godkjennes vil ikke foreligge før tidligst i august 2015. Dette har skapt vansker for saksavviklingen hos både SRF og fylkesmannsembetene. Restansene har økt både i Statens sivilrettsforvaltning og i embetene i 2014. Det har også gjort departementets og SRFs styring av fylkesmannsembetene vanskelig på dette området.

Tiltakene som har blitt iverksatt i fylkesmannsembetene i 2014 har forbedret restansesituasjonen i 2015. Videre har SRF iverksatt en rekke tiltak for å redusere saksbehandlingstiden. Departementet vil legge til rette for at SRF frigjør ressurser til klagesaksbehandling og har også oppdatert

hovedinstruksen til SRF for å tydeliggjøre SRFs rolle som etatsstyrer overfor fylkesmennene.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Justis- og beredskapsdepartementet for 2014:

- Alvorlige svakheter i prosessen med å utstede biometriske pass. Dette omfatter informasjonssikkerhet, internkontroll, identitetskontroll, sporbarhet og etterkontroll og opplæring
- Vesentlige feil og svakheter i Kriminalomsorgsdirektoratets regnskap

Riksrevisjonen anbefaler at Justis- og beredskapsdepartementet vurderer følgende tiltak:

- påse at politi- og lensmannsetaten gjennomfører nødvendige tiltak for å etablere tilfredsstillende sikkerhet og kontroll med prosessen for saksbehandling, produksjon og utstedelse av biometriske pass
- følge opp at kvaliteten på Kriminalomsorgsdirektoratets regnskapsarbeid blir tilfredsstillende

8.2 Komiteens merknader

Komiteen er enig med Riksrevisjonen i at det er alvorlig at det ikke er etablert tilfredsstillende sikkerhet og kontroll med prosessen for saksbehandling og utstedelse av biometriske pass, og at det er vesentlige mangler i etterlevelsen av relevante lover og regler. Komiteen ser med bekymring på at Norge kommer dårligst ut av parallellrevisjonen med Belgia, Latvia, Litauen og Portugal og Sveits når det kommer til sikkerhet og kontroll for saksbehandling og utstedelse. Dette er ikke bare problematisk for den enkelte, men for arbeidet med å forebygge kriminalitet og terrorisme. Notoriteten til norske pass som reise og id-dokument internasjonalt kan også stå i fare for å bli svekket.

Passkontorene som har blitt revidert har ikke gjennomført risikovurderinger, sikkerhetsrevisjoner, sikkerhetsgjennomganger eller vurdering av etterlevelse av lover og regelverk med krav til informasjonssikkerhet for passområdet. Dette er brudd på lov om behandling av personopplysninger § 13, hvilket komiteen anser som alvorlig. Instruksen om internkontroll etterleves ikke, og politidistriktene og passkontorene har ikke teknisk utstyr til å etterleve passloven. Vurderinger av passutstedelser er lite sporbare, hvilket gir liten mulighet for etterkontroll. Dette er særlig bekymringsfullt all den tid opplæringen er mangelfull og en saksbehandler alene kan fullføre en passutstedelse.

Komiteen merker seg at det er vesentlige svakheter og feil i regnskapet til Kriminalomsorgsdirektoratet (KID) og at Riksrevisjonen ikke kan uttale seg om regnskapet.

Komiteen registrerer at statsråden i sitt svar til Riksrevisjonens anbefalinger skriver at han vil påse «at politi- og lensmannsetaten gjennomfører nødvendige tiltak for å etablere en tilfredsstillende sikkerhet og kontroll med prosessen for saksbehandling, produksjon og utstedelse av biometriske pass». Komiteen skulle gjerne sett disse tiltakene eksemplifisert. Departementet erkjenner i sitt svar at KIDs utfordringer i regnskapsarbeidet burde vært fulgt opp tettere, og komiteen forventer at styringsdialogen vil bli brukt til å sørge for god kvalitet på regnskapsarbeidet fremover.

Komiteen legger til grunn de tiltak for forbedring Riksrevisjonen foreslår blir tatt til følge.

9. Klima- og miljøverndepartementet

9.1 Sammendrag

Regnskapet for 2014 for Klima- og miljøverndepartementet viser 8 616 mill. kroner i utgifter og 366 mill. kroner i inntekter. 547 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter åtte regnskaper. Norsk Kulturminnefond og Riksantikvaren har fått vesentlige merknader for 2014. Riksantikvaren har fått vesentlige merknader de siste tre årene og Norsk Kulturminnefond de siste to årene.

Riksrevisjonen har siden 2008 påpekt at virksomhetene under Klima- og miljødepartementet ikke har implementert risikostyring i samsvar med bestemmelser om økonomistyring i staten (økonomibestemmelsene). Riksrevisjonens syn er at manglende risikostyring kan påvirke måloppnåelsen innen miljøsektoren, noe som igjen kan øke risikoen for at vedtatt politikk ikke blir gjennomført. Senest i 2012 informerte Riksrevisjonen Stortinget om den manglende oppfølgingen fra departementets side. Kontroll- og konstitusjonskomiteen mente at resultatet ikke var oppløftende, og ba om at Riksrevisjonens anbefaling på dette området ble fulgt.

Revisjonen viser at Klima- og miljødepartementets forventninger til virksomhetenes implementering av risikostyring er tydelig formidlet i tildelingsbrevene for 2014. I tildelingsbrevene for 2014 uttrykker departementet klarere hvilke forventninger det har til implementering av risikostyring i virksomhetene. Departementet opplyser at de største virksomhetene under departementet har utarbeidet et system for risikoanalyser våren 2015, og at de bruker analysene aktivt i styringen. Departementet understreker imidlertid at nye systemer generelt trenger tid for å kunne fungere som gode og operative redskaper. Departementet opplyser videre at det vil fortsette den tette oppfølgingen av virksomhetens risikoarbeid.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Klima- og miljødepartementet for 2014:

- svakheter i departementets tilskuddsforvaltning
Riksrevisjonen anbefaler at Klima- og miljødepartementet vurderer følgende tiltak:
- sikre at det blir etablert rutiner og retningslinjer for å følge opp tilskuddsforvaltningen, og at dette arbeidet blir dokumentert
- sikre at det blir etablert planer og rutiner for å evaluere tilskuddsordningene

9.2 Komiteens merknader

Komiteen merker seg at det er to forhold som trekkes frem ved revisjonen av budsjettåret 2014 for Klima- og miljødepartementet. Det gjelder departementets egen håndtering av tilskuddsforvaltningen, samt underliggende virksomheters praktisering.

Komiteen vil fremheve at tilskudd er et viktig virkemiddel for at departementet skal nå målene innen kultur- og miljøtiltak. Dersom statlige virksomheter ikke har systemer, og en praktisering av slike ordninger som er egnet til å skape tilstrekkelig tillit, er det alvorlig. Det er derfor nødvendig å ta Riksrevisjonens påpekninger på det største alvor, og innrette virksomheten i henhold til de påpekte anbefalinger.

Komiteen merker seg Riksrevisjonens påpekning av at det er kritikkverdig at Klima- og miljødepartementet ikke har utarbeidet rutiner og retningslinjer for å følge opp tilskuddsordningene som det forvalter gjennom underliggende virksomheter. Komiteen merker seg at departementets styring og oppfølging av tilskuddsordningene ikke er i samsvar med statens egne økonomibestemmelser. Det er også påvist mangelfull evaluering av tilskuddsordningene, og svakheter ved tilskuddsforvaltningen i underliggende virksomheter.

Komiteen vil bemerke at departementets tilskuddsforvaltning har vært under vurdering ved flere anledninger de siste årene. Sett i lys av dette finner komiteen praktiseringen noe underlig. Det vises i denne sammenheng til tidligere påpekninger fra Riksrevisjonen, samt kontroll- og konstitusjonskomiteens klare merknader i Innst. 84 S (2013–2014):

«Komiteen viser til at Riksrevisjonen peker på vesentlige svakheter ved dagens tilskuddsforvaltning innenfor alle de områdene rapporten omhandler, eksemplifisert ved saksbehandlingen innenfor viltforvaltningen, som på mange punkter unnlater å oppfylle gjeldende kvalitetskrav til offentlig forvaltnings-skikk. Komiteen slutter seg til den velbegrunnede kritikken på disse punktene og påpeker at det er viktig at forvaltningspraksis forbedres vesentlig.

Komiteen viser videre til at Riksrevisjonen i rapporten vurderer måloppnåelse nesten utelukkende i forhold til mål knyttet til tilskuddsordningene, mens det i rapporten ikke drøftes hvorvidt målene som er knyttet til tilskuddsordningene er relevante for å nå de overordnede målene.»

Komiteen legger nå til grunn, siden forholdene er påpekt gjentatte ganger, at departementet innretter sin praksis vedrørende tilskuddsforvaltningen etter Riksrevisjonens anbefalinger.

Komiteen registrerer at Riksantikvaren ikke har etablert gode rutiner i egen tilskuddsforvaltning. Funnene revisjonen har avdekket viser avvik i en stor andel av sakene, og man har i flere tilfeller ikke mottatt tilstrekkelig rapportering fra tilskuddsmottaker.

Komiteen finner i denne sammenheng grunn til å fremheve følgende funn i Riksrevisjonens rapport:

- Beregning av tilskuddsbeløpet er ikke dokumentert i 12 av 16 saker, der det ikke er samsvar mellom søknadsbeløp og tildelt beløp.
- Kontroll av det faglige og økonomiske grunnlaget for søknadene er ikke dokumentert i noen av de 16 sakene.
- Rapportering om økonomi er ikke mottatt fra tilskuddsmottaker i 5 av 16 tilfeller.
- Kontroll av rapporteringen om gjennomførte tiltak og økonomi er ikke dokumentert i noen av de 16 sakene.

Komiteen ser at Riksantikvaren ikke har instruert fylkeskommunene om å ivareta tilskuddsordningene etter kravene som stilles til slik forvaltning i staten. Slike utbetalinger skjer blant annet gjennom at tilskudd til kulturminner som er i privat eie, kulturmiljø og kulturlandskap forvaltes av Riksantikvaren som utbetaler tilskudd til fylkeskommunene. Komiteen merker seg da at Riksantikvaren ikke har gitt tilstrekkelige føringer til fylkeskommunene om hvordan statens økonomibestemmelser skal etterleves.

Komiteen vil bemerke at departementet må sørge for systemer som sikrer at offentlige midler blir benyttet til det formål de er tiltenkt, og gjør det lett å ettergå hvorvidt regler og prosedyrer ved tildeling er fulgt. Komiteen mener i denne sammenheng at Riksrevisjonens anbefalinger bør legges til grunn for departementets videre arbeid.

10. Kommunal- og moderniseringsdepartementet

10.1 Sammendrag

Regnskapet for 2014 for Kommunal- og moderniseringsdepartementet viser 192 102 mill. kroner i utgifter og 16 993 mill. kroner i inntekter. 1 155 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets arbeidsområde omfatter 31 regnskaper. Tre virksomheter under departementet har fått vesentlige merknader for 2014; Fylkesmannen i

Hordaland, Husbanken og Statens kartverk. Husbanken fikk også vesentlige merknader for årene 2012 og 2010.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet ble opprettet 1. januar 2014 og består av avdelinger fra tidligere Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Miljøverndepartementet.

I Dokument 1 for 2009 tok Riksrevisjonen opp svakheter ved tidligere Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets evne til gjennomføring av informasjonssikkerhet i statsforvaltningen. I Dokument 1 for 2013 påpekte Riksrevisjonen at etter fire år hadde Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet fortsatt ikke ferdig en plan for hvordan arbeidet for en styrket og mer helhetlig tilnærming til informasjonssikkerhet i statsforvaltningen skal gjennomføres. Metodikk for klassifisering og beskyttelse av informasjonsaktiva til bruk for statsforvaltningen forelå heller ikke. Departementet opplyste i sitt svar at Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) ved utgangen av 2014 ville legge fram et utkast til handlingsplan med forslag til hvordan informasjonssikkerheten i statsforvaltningen kan ivaretas på en mer helhetlig og systematisk måte. Departementet har, i samarbeid med Difi, utarbeidet et forslag til handlingsplan som skal offentliggjøres før sommeren 2015.

I Kommunal- og moderniseringsdepartementets regnskap utgjør rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner 80 prosent av departementets utgifter. For 2014 er det regnskapsført 121,2 mrd. kroner til kommunalt rammetilskudd og 29,9 mrd. kroner til fylkeskommunalt rammetilskudd. Dette er betydelige inntekter for kommuner og fylkeskommuner.

Riksrevisjonen har i 2014 revidert internkontrollen av departementets beregning av rammetilskudd. Formålet har vært å vurdere om internkontrollen er etablert og iverksatt i henhold til kravene i reglement for økonomistyring i staten og om den bidrar til å sikre korrekt beregning, regnskapsføring og utbetaling av rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner.

Revisjonen viste ikke feil i verken beregning, regnskapsføring eller utbetaling av rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner i 2014.

Riksrevisjonen hadde både i 2012 og 2013 vesentlige merknader til internkontrollen ved to av fylkesmannsembetene om behandling og lagring av personopplysninger. Årets revisjon viser at disse embetene har iverksatt tiltak for å sikre en forsvarlig behandling og lagring av personopplysninger.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Kommunal- og moderniseringsdepartementet for 2014:

- mangelfull objektsikring av departementenes lokaler
- mangler ved informasjonssikkerhet i Husbankens lånesystem
- Statens kartverks regnskap

Riksrevisjonen anbefaler at Kommunal- og moderniseringsdepartementet vurderer følgende tiltak:

- sørge for at de midlertidige sperretiltakene rundt departementsbygningene raskt erstattes med permanente tiltak
- følge opp at Husbanken etterlever kravene til informasjonssikkerhet ved bankens behandling av lån og tilskudd
- følge opp at Statens kartverk etablerer tilfredsstillende rutiner knyttet til avstemming og internkontroll for regnskapsføringen, slik at virksomheten blir i stand til å avlegge et regnskap som gir et dekkende bilde

10.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har tre merknader til Kommunal- og moderniseringsdepartementet for 2014. Mangelfull objektsikring av departementenes lokaler, mangler ved informasjonssikkerhet i Husbankens lånesystem og Statens kartverks regnskap. Komiteen ser svært alvorlig på at revisjonen i 2014 har avdekket at kravene om permanente sikkerhetstiltak rundt departementsbygningene ennå ikke er oppfylt i samsvar med kravene i forskrift om objektsikkerhet og viser til ytterligere kommentarer til dette under de generelle merknadene fra komiteen.

Komiteen er enig i Riksrevisjonens anbefalinger til Kommunal- og moderniseringsdepartementet og forventer at departementet følger opp disse. I særlig grad gjelder dette objektsikring, men også at Statens kartverk faktisk etablerer tilfredsstillende rutiner slik at virksomheten blir i stand til å legge frem et regnskap som gir et dekkende bilde. Komiteen vil understreke at den ser alvorlig på at Husbanken nok en gang har vesentlige merknader, og mener det er viktig at departementet nøye følger opp at Husbanken etterlever kravene til informasjonssikkerhet ved behandlingene av lån og tilskudd.

Komiteen er fornøyd med Riksrevisjonens revidering av internkontrollen av departementets beregning av rammetilskudd. Rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner utgjør 80 prosent av Kommunal- og moderniseringsdepartementets regnskap, og ikke minst er dette betydelige inntekter for kommuner og fylkeskommuner og grunnlaget for innbyggernes velferd. Det er derfor særdeles viktig at tilskuddene beregnes korrekt og at utbetaling og

regnskapsføring gjøres på korrekt måte. Komiteen er svært tilfreds med at revisjonen ikke viste feil på noen områder.

Komiteen er derimot ikke tilfreds med at det fortsatt hersker usikkerhet med hensyn til hvorvidt departementet og Direktoratet for forvaltning og IKT har sørget for informasjonssikkerhet i statsforvaltningen. Komiteen registrerer at en handlingsplan ble varslet før sommeren 2015 og ber om at Riksrevisjonen undersøker hvorvidt handlingsplanen blir fulgt opp i praksis.

11. Kulturdepartementet

11.1 Sammendrag

Regnskapet for 2014 for Kulturdepartementet viser 12 460 mill. kroner i utgifter og 766 mill. kroner i inntekter. 221 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter 37 regnskaper. Ingen virksomheter under departementet har fått vesentlige merknader for 2014.

Riksrevisjonen har i en årrekke påpekt at Opplysningsvesenets fond (OVF) har hatt svakheter i internkontrollen på ulike forretningsområder, jf. Dokument 1 for budsjettårene 2009, 2010, 2011, 2012 og 2013. Disse har omhandlet helhetlig risikostyring, finansforvaltning, kontroll og styring av datterselskaper, anskaffelser og transaksjoner mellom OVF og datterselskaper. Riksrevisjonen har merket seg at departementet i sitt svar til Dokument 1 for budsjettåret 2013 uttalte at det hadde blitt iverksatt tiltak, og at flere var under iverksetting. Statsråden uttalte at departementet skulle følge opp Riksrevisjonens anbefalinger nøye i den løpende styringsdialogen.

Revisjonen for 2014 viser at det fortsatt er svakheter ved internkontrollen. Svakhetene gjelder spesielt attestasjons- og godkjenningsrutinene i økonomi- og regnskapssystemene. OVF erkjenner svakhetene og har i 2015 satt i verk tiltak for å forbedre internkontrollen. Departementet har gjennom styringsdialogen i 2014 og tildelingsbrevet for 2015 bedt OVF om å redegjøre for tiltak som er gjort for å sikre forsvarlig internkontroll, samt redegjøre for styrets vurdering av kvaliteten på internkontrollen innen alle av fondets virksomhetsområder.

Riksrevisjonen har siden 2006 tatt opp at det er svakheter ved risikostyringen på flere av departementets ansvarsområde. Manglende risikostyring kan redusere måloppnåelsen og føre til lite effektiv bruk av statlige midler. Revisjonen for 2013 viste at Språkrådet fortsatt ikke hadde tatt i bruk risikostyring, og at Arkivverkets risikostyring bare delvis var på plass før årsskiftet. Kontroll- og konstitusjonskomiteen fant situasjonen i Språkrådet lite tilfredsstillende etter at komiteen i tilknytning til revisjonen for 2012 fant det kritikkverdige at departementets virk-

somheter hadde mangler ved risikostyringen, jf. Innst.130 S (2014–2015).

Revisjonen for 2014 viser at Språkrådet har innført et system for risikostyring med dokumenterte risikovurderinger. Virksomheten har i tillegg jobbet med å utbedre flere mangler ved internkontrollen, og arbeidet fortsetter inn i 2015. Kulturdepartementet opplyser at det fortsatt vil bistå og særskilt følge opp at Språkrådet og øvrige underliggende virksomheter har tilfredsstillende internkontroll.

Riksrevisjonen kritiserte i 2013 Kulturdepartementet for svakheter ved informasjonssikkerheten i Arkivverket og Nasjonalbiblioteket. Revisjonen viste at det var mangler ved grunnleggende prinsipper for god styring og internkontroll av informasjonssikkerheten i virksomhetene. Kontroll- og konstitusjonskomiteen så det som positivt at disse virksomhetene har kommet langt i digitaliseringsarbeidet, men bemerket at de ikke etterlever ønsket standard for administrasjon av informasjonssikkerhet i offentlig sektor. Kulturdepartementet opplyser at Arkivverket og Nasjonalbiblioteket har jobbet systematisk med å styrke informasjonssikkerheten og at forholdene nå er brakt i orden. Departementet opplyser at det vil følge nøye med på virksomhetenes videre arbeid med informasjonssikkerhet, slik at departementet over tid kan være sikker på at dette etterleveres.

I 2014 har Riksrevisjonen revidert Lotteri- og stiftelsestilsynets tilsyn av stiftelser. Det er foretatt kontroll av om Stiftelsestilsynet fører tilsyn med at forvaltningen av stiftelsene skjer i samsvar med vedtektene og stiftelsesloven, og at tilsynet sørger for at Stiftelsesregisteret er oppdatert og fullstendig. Revisjonen viser at kontrollkriteriene i tilsynsvirksomheten er forankret i lov om stiftelser, og at Stiftelsestilsynet ivaretar Kulturdepartementets føringer om at etterlevelse av formål og kapitalforvaltning skal prioriteres.

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til Kulturdepartementet for 2014.

11.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Kulturdepartementet og dets underliggende virksomheter for 2014.

Komiteen merker seg at ingen virksomheter under departementet har fått vesentlige merknader for 2014, og finner dette positivt.

Komiteen registrerer at Riksrevisjonen i perioden 2009–2013 har påpekt svakheter ved internkontrollen i Opplysningsvesenets fond, og at revisjonen for 2014 fortsatt finner svakheter ved internkontrollen. Komiteen merker seg at det er iverksatt tiltak, men vil påpeke at det er lite tilfredsstillende at svakheter som er påpekt jevnlig siden 2009, fortsatt ikke er rettet opp.

Komiteen finner det positivt at revisjonen for 2014 viser at Språkrådet har tatt i bruk et system for risikostyring med dokumenterte risikovurderinger, og at Kulturdepartementet opplyser at det vil bistå og særskilt følge opp at Språkrådet har tilfredsstillende internkontroll.

Komiteen er tilfreds med at Arkivverkets og Nasjonalbibliotekets systematiske arbeid med å styrke informasjonssikkerheten har ført til at tidligere avvik nå er brakt i orden.

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen finner at Lotteri- og stiftelsestilsynet ivaretar Kulturdepartementets føringer i sin virksomhet.

12. Kunnskapsdepartementet

12.1 Sammendrag

Regnskapet for 2014 for Kunnskapsdepartementet viser 81 605 mill. kroner i utgifter og 17 605 mill. kroner i inntekter. 293 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter 49 regnskaper. Syv virksomheter under departementet har fått vesentlige merknader for 2014; Foreldreutvalgene for grunnskolen og barnehagene, Høgskolen i Bergen, Høgskolen i Ålesund. Norges forskningsråd, Statped, Utdanningsdirektoratet og Vox nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk, Høgskolen i Bergen fikk vesentlige merknader for 2012. Ingen av de seks andre virksomhetene har fått vesentlige merknader for årene 2010–2013.

Riksrevisjonen pekte i Dokument 1 (2014–2015) på svakheter i Kunnskapsdepartementets interne styring og styringen av underlagte virksomheter. Departementet har i løpet av 2014 effektivisert egne internkontrollrutiner og utviklet målbare kriterier (styringsparametere) for vurdering og oppfølging av måloppnåelsen i sektoren. Departementet har videre satt i gang tiltak for å styrke oppfølgingen av tilskudd til private høgskoler og fagskoler.

Riksrevisjonens kontroll har vist at regelverket for etablering av regnskapsmessig åpningsbalanse ikke har vært fulgt ved fusjonering av virksomheter i universitets- og høgskolesektoren i 2014, og at Kunnskapsdepartementets formelle godkjenning av åpningsbalansene først har foreligget etter at regnskapene for 2014 var avsluttet.

Sektoren står foran omfattende strukturelle endringer med flere fusjoner av virksomheter i de nærmeste årene. Kunnskapsdepartementet opplyser at rammeverket for etablering og validering av åpningsbalanser vil bli presisert i eget brev til virksomhetene i sektoren i forbindelse med de forestående fusjonsprosessene.

Svindel ved utstedelse av vitnemål og dårlig kontroll av vitnemål ved ansettelser er et voksende problem i samfunnet. Riksrevisjonen har sett at det også er for dårlig kontroll med dette i mange virksomheter under Kunnskapsdepartementets ansvarsområde. Departementet opplyser at Universitetet i Oslo er gitt oppgaven med å opprette en sentral vitnemålsbank for å sikre ekthetskontrollen for bedrifter og det offentlige. Videre at vitnemålsbanken i første omgang skal samle resultater fra fagskoler og høyere utdanning og at den vil kunne være i drift fra 2017.

Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité understreket i Innst. 211 S (2011–2012) til Dokument 1 (2011–2012) at det er nødvendig å føre tilsyn med virksomheten ved private skoler som mottar offentlige tilskudd.

I alt 315 privatskoler mottok i 2014 nær 3,8 mrd. kroner i statstilskudd. Virksomheten ved disse skolene er regulert gjennom lov om private skolar med rett til statstilskot (privatskoleloven), som blant annet i § 6.3 slår fast at offentlige tilskudd skal komme elevene til gode, og ikke kan nyttes til utbetaling av utbytte til eiere eller nærstående parter eller andre former for samhandel med disse som ikke skjer på forretningsmessige vilkår.

Det er Utdanningsdirektoratet som utfører disse tilsynene, basert på en vurdering av sannsynlighet for regelverksbrudd og konsekvensene av slike brudd.

Riksrevisjonen har i 2014 undersøkt omfanget av tilsynsvirksomheten og hvordan denne har vært innrettet.

Undersøkelsen viser at mindre enn ti prosent av de utvidede tilsynene som Utdanningsdirektoratet gjennomførte i 2013 og 2014 var rettet mot privatskolenes etterlevelse av § 6.3, og ingen var rettet mot misbruk av statstilskudd til overføringer til eiere eller nærstående. Kunnskapsdepartementet knytter i sine egne vurderinger særskilt risiko til disse områdene, men sier seg likevel enig i de prioriteringene som direktoratet har lagt til grunn for disponeringen av kontrollressursene. Departementet mener at direktoratet per i dag har tilstrekkelig med ressurser til å gjennomføre tilsyn i et omfang som er nødvendig ut fra risikoen for lovbrudd.

Kjøp av varer og tjenester utgjør en sentral del av privatskolenes disponering av offentlige tilskuddsmidler. Riksrevisjonen har derfor tatt opp med departementet at det er behov for en avklaring av hvilket rammeverk anskaffelsesvirksomheten skal underlegges, herunder blant annet om privatskolene skal følge lov om offentlige anskaffelser.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Kunnskapsdepartementet for 2014:

- beregningsfeil i Kunnskapsdepartementets regnskap

- svak kontroll og mangelfull oppfølging av rapporteringen til Database for statistikk om høgre utdanning
- mangelfull informasjonssikkerhet og tilgangsstyring til sentrale fagsystemer i kunnskapssektoren

Riksrevisjonen anbefaler at Kunnskapsdepartementet vurderer følgende tiltak:

- se til at det utarbeides og innføres enhetlige rutiner for hvordan data som innrapporteres til Database for statistikk om høgre utdanning, skal kvalitetssikres og dokumenteres

12.2 Komiteens merknader

Komiteen bemerker at departementet har et vidt kontrollspenn med til sammen 49 regnskapsområder, og at seks av syv virksomhetsområder som har fått vesentlige merknader fra Riksrevisjonen, er nykommere.

Komiteen har festet seg ved at Riksrevisjonen, etter at Riksrevisjonen i en årrekke har påtalt svakheter i departementenes tilskuddsforvaltning, og at det gjennom årets revisjon ser ut til å ha vært bedre håndhevelse av regelverk for tilskudd, likevel gjenstår en del for å få tilfredsstillende tilsyn med skoler som er regulert gjennom lov om private skoler og som mottar offentlige tilskudd. Det ser likeledes ut til at tilsynsintensiteten fra departementets side har vært for lav. Dette virker paradoksalt når departementet selv anser tilskuddsområdet som særlig utsatt for risiko.

Komiteen har merket seg de anbefalinger revisjonen har gitt til departementet og forventer at temaene følges opp i 2016.

13. Landbruks- og matdepartementet

13.1 Sammendrag

Regnskapet for 2014 for Landbruks- og matdepartementet viser 17 459 mill. kroner i utgifter og 477 mill. kroner i inntekter. 274 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter ni regnskaper. To virksomheter under departementet har fått vesentlige merknader for 2014; Bioforsk og Veterinærinstituttet. Bioforsk fikk vesentlige merknader for 2010 og 2011. Veterinærinstituttet fikk vesentlige merknader for 2013.

Departementet har iverksatt flere prosesser for å modernisere og forenkle forvaltningen. 1. juli 2014 ble Statens landbruksforvaltning og Statens rein driftsforvaltning erstattet av det nye Landbruksdirektoratet. Mattilsynets organisering er forenklet. Oppgavene til Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøko-

nomisk forskning og Norsk institutt for skog og landskap overtas 1. juli 2015 av det nye Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO).

Riksrevisjonen pekte i 2013 på svakheter ved kontroll og oppfølging av tilskuddsforvaltningen i landbruket. Departementet opplyser i brev av 7. mai 2015 at de arbeider målrettet med forbedringstiltak, men ser fortsatt utfordringer på området. De vurderer fortløpende om det er nødvendig med ytterligere tiltak, men Riksrevisjonen kan ikke se at det er satt noen tidsfrist for arbeidet. Riksrevisjonen vil følge opp at tiltakene fører til forbedringer.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Landbruks- og matdepartementet for 2014:

- vesentlige feil i regnskapet til Veterinærinstituttet

Riksrevisjonen anbefaler at Landbruks- og matdepartementet vurderer følgende tiltak:

- påse at Veterinærinstituttet etablerer rutiner og kontrolltiltak som sikrer et pålitelig regnskap

13.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at regnskapet til Veterinærinstituttet også for 2014 inneholder så vesentlige feil og mangler at Riksrevisjonen heller ikke for dette året kan uttale seg om instituttets regnskap. Komiteen viser til at regnskapet for 2013 ble avlagt i to versjoner uten at styret har godkjent det endelige regnskapet. Forholdet ble omtalt av komiteen i fjor, hvor komiteen forventet at dette ble ordnet opp i.

Komiteen finner det sterkt kritikkverdigg at instituttet for andre år på rad ikke kan avlegge et pålitelig regnskap, og ber om at Landbruks- og matdepartementet påser at instituttet etablerer rutiner og kontrolltiltak som sikrer at regnskapet kan bli godkjent av Riksrevisjonen.

14. Nærings- og fiskeridepartementet

14.1 Sammendrag

Regnskapet for 2014 for Nærings- og fiskeridepartementet viser 87 165 mill. kroner i utgifter og 89 410 mill. kroner i inntekter. 1 367 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter 18 regnskaper. Tre virksomheter under departementet har fått vesentlige merknader for 2014; Brønnøysundregistrene, Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet. Fiskeridirektoratet og Brønnøysundregistrene fikk også vesentlige merknader i 2013.

Riksrevisjonen hadde i 2013 merknader til informasjonssikkerheten i Brønnøysundregistrene og til departementets manglende oppfølging av svakheter som er påpekt i flere år. Svakheter medfører risiko for uautoriserte endringer i data og risiko for misligheter. Revisjonen i 2014 viser at svakhetene fremdeles ikke er utbedret.

Riksrevisjonen påviste i 2013 betydelige svakheter i informasjonssikkerheten og tilgangskontrollen for Driftsplansystemet i Fiskeridirektoratet. Systemet er direktoratets verktøy for å håndtere fiskerioppdretts-selskapenes lovpålagte innrapportering av driftsplaner for fiskerianleggene. Svakheter gjaldt manglende definering av sikkerhetskrav, manglende risikovurderinger, sikkerhetsgjennomganger og -revisjoner, og alvorlige svakheter i tilgangskontrollen for underliggende IKT-infrastruktur. Departementet svarte at det ville følge opp forholdene i styringsdialogen med direktoratet. Revisjonen i 2014 viser at direktoratet har iverksatt forbedringstiltak, og at departementet er orientert.

Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) har de to siste årene fått merknader til fondsregnskapene. Revisjonen i 2014 viser at GIEK, i samarbeid med departementet, nå har gjennomført en rekke forbedringstiltak knyttet til fondsregnskapene. Riksrevisjonen ser positivt på dette.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Nærings- og fiskeridepartementet for 2014:

- vesentlige svakheter ved informasjonssikkerheten i Brønnøysundregistrene
- brudd på anskaffelsesregelverket i Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet

Riksrevisjonen anbefaler at Nærings- og fiskeridepartementet vurderer følgende tiltak:

- påse at Brønnøysundregistrenes informasjonssikkerhet er i samsvar med gjeldende regelverk – blant annet økonomiregelverket, Digitaliseringsrundskrivet og eForvaltningsforskriften
- påse at Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet etterlever kravene i lov og forskrift om offentlige anskaffelser og bestemmelser om økonomistyring i staten kapittel 5

14.2 Komiteens merknader

Brønnøysundregistra

Komiteen syner til at Riksrevisjonen påpeikar store svakheter ved informasjonssikkerheita i Brønnøysundregistra, både i registersystema og i den underliggende infrastrukturen. Det er også påvist svakheter ved informasjonssikkerheita i økonomisystemet.

Komiteen syner til at Riksrevisjonen anbefaler at Nærings- og fiskeridepartementet vurderer å sjå til at informasjonssikkerheita er i samsvar med gjeldende regelverk – blant anna økonomiregelverket, Digitaliseringsrundskrivet og eForvaltningsforskrifta.

Komiteen merkar seg at departementet seier dei jobbar for å få nye IKT-system og at dei i mellomtida jobbar med å forbetra sikkerheita i noverande system.

Komiteen imøteser resultat av dette arbeidet.

Brot på innkjøpsregelverket i Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet

Komiteen syner til at Riksrevisjonen både i 2012 og 2013 i brev til Fiskeridirektoratet har kommunisert at direktoratet har manglende innkjøpsstrategiar, manglende skriftlege rutinebeskrivingar, og mangelfull dokumentasjon for gjennomførte innkjøp. For 2014 er det framleis feil og manglar ved halvparten av dei sjekka innkjøpa (revisjon av 15 tilfeldig valde innkjøp over 100 000), blant anna brot på konkurranseprinsippet. Fleire av svakheitene som har vore påpeikt tildegare år, er ikkje utbetra.

I Havforskningsinstituttet ser ein same type feil og manglar.

Komiteen er samd med Riksrevisjonen i at det er kritikkverdig at to av departementets direktorat som handlar for over 800 mill. kroner i 2014, har omfattande brot på innkjøpsregelverket og at departementet ikkje har følgd opp i tilstrekkeleg grad.

Komiteen syner til at statsråden seier at han i vidare styringsdialog vil sjå til at Fiskeridirektoratet etterlever krava i lov og forskrift om offentlege innkjøp. Vidare at statsråden har bedt Havforskningsdirektoratet om å utarbeida ein plan for å sikra etterleving, og at statsråden vil følgja opp denne planen.

Komiteen meiner det er alvorleg at lov og forskrift om offentlege innkjøp ikkje vert etterlevd.

15. Olje- og energidepartementet

15.1 Sammendrag

Regnskapet for 2014 for Olje- og energidepartementet viser 53 990 mill. kroner i utgifter og 175 968 mill. kroner i inntekter. 259 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter syv regnskaper. Ingen virksomheter har fått vesentlige merknader for 2014.

Riksrevisjonen bemerket i 2013 at Oljedirektoratets arbeid med informasjonssikkerhet hadde vesentlige mangler. Spesielt alvorlig var Oljedirektoratets manglende implementering av et styringssystem for informasjonssikkerhet samt mangelfull oppfølging

av sikkerheten i den nasjonale datalagringsbasen Diskos. Riksrevisjonen var videre kritisk til at Olje- og energidepartementet i sin styringsdialog ikke hadde fulgt opp direktoratets arbeid med informasjonssikkerhet til tross for at dette har vært et krav i tildelingsbrevene for 2011, 2012 og 2013. Kontroll- og konstitusjonskomiteen var enig i kritikken, og forventet at det ble gjennomført tiltak som sikrer at direktoratet implementerer nødvendig styringssystem. Komiteen ba Riksrevisjonen følge saken videre.

Årets revisjon viser at departementets oppfølging gjennom styringsdialogmøtene i 2014 har resultert i tydeligere styringsparametere og krav til rapportering i tildelingsbrevet til Oljedirektoratet for 2015.

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til Olje- og energidepartementet for 2014.

15.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen ikke har noen vesentlige merknader når det gjelder den årlige revisjon og kontroll av Olje- og energidepartementet for budsjettåret 2014. Komiteen tar dette til etterretning og er tilfreds med at det synes som om departementets oppfølging av Oljedirektoratets arbeid med informasjonssikkerhet nå er i tråd med de forventninger en samlet komité uttrykte i Innst. 130 S (2014–2015) om Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2013.

16. Samferdselsdepartementet

16.1 Sammendrag

Regnskapet for 2014 for Samferdselsdepartementet viser 70 655 mill. kroner i utgifter og 4 804 mill. kroner i inntekter. 1 704 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter åtte regnskaper. Jernbaneverket har fått vesentlige merknader for 2014. Jernbaneverket har fått vesentlige merknader de fem siste årene.

Arbeidet med et nytt Autosys, modernisering av førerkort- og motorvognregistret, ble påbegynt for over ti år siden med et mål om å ha dette ferdig i 2007. Per 2014 ble første del av prosjektet, ferdigstillelse av alle funksjonene på førerkortområdet, avsluttet og iverksatt. Andre del av prosjektet, ferdigstillelse av alle funksjonene på kjøretøyområdet og videreutvikling av selvbetjeningsløsningene innen både førerkort- og kjøretøyområdet, er foreløpig ikke startet opp. Riksrevisjonen har ved flere anledninger, senest i Dokument 1 (2014–2015), rapportert om svakheter ved planleggingen og gjennomføringen av prosjektet.

Samferdselsdepartementet opplyser at det for andre del av prosjektet er satt i gang en ny runde med

kvalitetssikring av styringsunderlag og kostnadsoverslag før det skal legges fram for endelig investeringsbeslutning i Stortinget. Rapporten fra dette arbeidet er planlagt å foreligge i juni 2015. Samferdselsdepartementet tar sikte på å legge fram saken for Stortinget høsten 2015.

Riksrevisjonen hadde i 2013 merknader til Statens vegvesens betydelige kostnadsoverskridelser for konsulentanskaffelser. Forutsetningene som lå til grunn for planlegging og utlysning var ikke realistiske, og konkurransegrunnlagene syntes ikke å være tilstrekkelig kvalitetssikret. Samferdselsdepartementet har orientert om at det er gjennomført et prosjekt i Statens vegvesen som har resultert i forslag til forbedringer innen blant annet planbestillinger og oppfølging av konsulentleveranser. Riksrevisjonen registrerer at det foreslås flere tiltak for å motvirke de svakhetene som ble påpekt, og at Samferdselsdepartementet vil følge opp prosjektet i etatsstyringen av Statens vegvesen.

Riksrevisjonen har gjentatte ganger de seneste årene rapportert om svak informasjonssikkerhet i Jernbaneverket. Basert på Riksrevisjonens merknader har Jernbaneverket i 2014 gjennomført flere tiltak for å bedre tilgangskontrollene i fag- og økonomisystemene, og satt i gang et prosjekt for å etablere et overordnet system for informasjonssikkerhet. Revisjonen for 2014 viser at informasjonssikkerheten ved økonomisystemet Agresso fortsatt har svakheter. Dette gjelder bruk av passord, tilgangsrettigheter og mangler ved loggføring. Samferdselsdepartementet har orientert om at Jernbaneverket har planlagt å gjennomføre ytterligere tiltak i tiden framover for å bedre informasjonssikkerheten.

Riksrevisjonen har følgende merknader til Samferdselsdepartementet for 2014:

- Mangelfull oppfølging av sikkerhetstilrådninger fra Statens havarikommisjon for transport. Dette omfatter virksomhetens oppfølging av sikkerhetstilrådingene, Samferdselsdepartementets overordnede oppfølging og rapportering til Stortinget.
- Merforbruk av bevilgning over kapittel 1320 Statens vegvesen.
- Mindreforbruk av bevilgning til tilskudd til miljøvennlig transport og skredsikring av fylkesveger.

Riksrevisjonen anbefaler at Samferdselsdepartementet vurderer følgende tiltak:

- vurdere om ansvaret for å følge opp sikkerhetstilrådingene innen vegsektoren bør skilles ut fra Statens vegvesen for å sikre nødvendig uavhengighet

- sikre at Stortinget blir orientert om Statens havarikommisjon for transports arbeid og rapporter slik det er forutsatt

16.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har tre merknader til Samferdselsdepartementet for 2014. Disse gjelder henholdsvis mangelfull oppfølging av sikkerhetstilrådnings fra Statens havarikommisjon for transport, merforbruk av bevilgning til Statens vegvesen og mindreforbruk av bevilgning til miljøvennlig transport og skredsikring av fylkesveger. De to siste har vært bemerket av Riksrevisjonen også foregående år. I tillegg har Jernbaneverket fått vesentlige merknader til regnskapet for 2014. Også dette har vært et gjentakende problem.

Mangelfull oppfølging av sikkerhetstilrådnings fra Statens havarikommisjon for transport

Riksrevisjonen rapporterer at Samferdselsdepartementet både innen veg-, jernbane- og luftfartssektoren ikke etterspør informasjon fra underliggende virksomheter om oppfølging av sikkerhetstilrådningsene fra Statens havarikommisjon for transport, og heller ikke evaluerer de tiltakene som iverksettes. Havarikommisjonens tilrådnings har som formål å bidra til å forhindre, eller begrense, omfanget av framtidige ulykker og alvorlige hendelser.

Komiteen mener den mangelfulle oppfølgingen er kritikkverdig, selv om effektene av hvert enkelt tiltak kan være vanskelig å evaluere isolert. Det kan være kritisk for liv og helse at tilrådnings fra havarikommisjonen ikke følges opp. Det er også en forutsetning for bedre sikkerhet og effektiv bruk av bevilgning til sikkerhetstiltak at en har kunnskap om effekten av ulike tiltak.

Komiteen merker seg at departementet ønsker å gå igjennom nåværende rutiner med Statens vegvesen, og vurderer å gjøre Vegtilsynet mer uavhengig ved å etablere det som et eget forvaltningsorgan under Samferdselsdepartementet, slik Riksrevisjonen anbefaler. Dette er gjort allerede med tilsynene i jernbane- og luftfartssektoren. Komiteen anmoder om at dette arbeidet prioriteres. Komiteen ber videre statsråden sikre at Stortinget blir orientert om arbeidet til Statens havarikommisjon for transport slik det er forutsatt, og slik Riksrevisjonen anbefaler.

Merforbruk av bevilgning til Statens vegvesen

Statens vegvesen har på kap. 1320 hatt et uhjemlet merforbruk på til sammen 490 mill. kroner i 2014. Komiteen viser til at Riksrevisjonen finner dette kritikkverdig. Merforbruket er fordelt på følgende poster:

- 23 Drift og vedlikehold av riksveger, trafikant- og kjøretøytilsyn m.m.
- 29 Vederlag for OPS-prosjekter
- 30 Riksveginvesteringer
- 36 E16 over Filefjell

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen omtalte uhjemlet merforbruk på post 30 også i fjorårets rapportering til Stortinget. Komiteen vil understreke statsrådets overordnede ansvar for at underliggende etater driver i tråd med bevilgningsreglementet, ved at det fremmes forslag til Stortinget om tilleggsbevilgning for merutgifter over 5 mill. kroner. Det gjentakende merforbruket krever tiltak, og komiteen forutsetter at statsråden følger opp dette i etatsstyringsdialogen med Statens vegvesen.

Mindreforbruk av bevilgning til tilskudd til miljøvennlig transport og skredsikring av fylkesveger

For budsjettåret 2014 er det et mindreforbruk av bevilgning til tilskudd til miljøvennlig transport (Transnova-prosjektet) på hele 140,7 mill. kroner. Komiteen minner om at Riksrevisjonen også har påpekt mindreforbruk på denne posten de foregående årene, og at komiteen i innstillingen til Riksrevisjonens revisjon og kontroll for budsjettåret 2013 (Innst. 130 S (2014–2015)) påpekte at dette er uheldig.

Komiteen vil derfor understreke at en grønn omstilling av transportsektoren er helt nødvendig for å redusere luftforurensning og Norges klimagassutslipp i henhold til Stortingets vedtatte mål og internasjonale forpliktelser. Gjennom klimaforliket på Stortinget, jf. Innst. 390 S (2011–2012), ble det enighet om at Norge innen 2020 skal forplikte seg til å kutte de globale utslippene av klimagasser tilsvarende 30 prosent av Norges utslipp i 1990, og at Norge skal være karbonnøytralt i 2050. Miljødirektoratet ga i mars 2014 ut en rapport som viste at Norge må intensivere sitt arbeid for å nå disse målene. I den forbindelse er en omstilling av transportsektoren avgjørende. Komiteen finner det derfor kritikkverdig at Samferdselsdepartementet ikke tidligere har sørget for tilstrekkelige tiltak slik at midlene blir benyttet som forutsatt av Stortinget.

Komiteen understreker at hovedmålet med disse bevilgningene har vært å bidra til reduserte klimautslipp fra transportsektoren gjennom tilskudd til ulike prosjekter. Blant disse er støtte til landstrøm, teknologisasning for nærskipfart og konsepter for å flytte gods fra vei til sjø. Komiteen viser til at den i 2014 behandlet Riksrevisjonens undersøkelse av den statlige kystforvaltningens arbeid med å øke andelen godstransport til sjøs, med bakgrunn i en rekke vedtak og forutsetninger fra Stortinget. Riksrevisjonen fant blant annet at dette arbeidet manglet overordnet politisk styring og gode nok insentivord-

ninger, noe som bekymret komiteen. Komiteen mener dette understreker behovet for mer målrettet arbeid for å sikre at bevilgninger til en mer miljøvennlig transportsektor bidrar til formålet.

Komiteen merker seg at statsråden er enig i at departementets styring av midlene til miljøvennlig transport ikke har vært god nok, og at tiltak som er iverksatt ikke har vært tilstrekkelige. Statsråden mener dette vil bli bedre nå som Transnovas oppgaver er overtatt av Enova, og finansiert gjennom Energifondet, ved at det legger bedre til rette for en mer langsiktig og forutsigbar finansiering enn årlige tildelinger. Komiteen imøteser dette og ber statsråden følge dette området nøye for å sikre seg at bevilgningene blir benyttet som forutsatt av Stortinget.

Komiteen registrerer at mindreforbruket på kapittel 1320 post 62 Skredsikring fylkesveger er redusert med omkring 189 mill. kroner fra 2013 til 2014, men mener et mindreforbruk i 2014 på 65,8 mill. kroner på denne posten er alvorlig. Også denne posten har hatt mindreforbruk over flere år, og kontroll- og konstitusjonskomiteen har også tidligere gjort bemerkninger om at dette er uheldig og forutsatt at det følges opp i tiden framover. Komiteen forutsetter at statsråden følger opp bruken av bevilgningen til skredsikring for 2015 i etatsstyringsdialogen, slik statsråden selv oppgir.

Øvrige funn

Komiteen merker seg særlig at Riksrevisjonen også for 2014 har vesentlige merknader til Jernbaneløstregnskap, i likhet med de fire foregående årene. Merknader gjelder denne gangen brudd på administrative bestemmelser angående overføring av feriedager som ikke er i henhold til lov om ferie § 7, 3. ledd. Dette er det samme forholdet som ble tatt opp i revisjonen av 2013-regnskapet. Komiteen forutsetter at statsråden sikrer at Jernbaneløst forbedrer sine rutiner på området.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen også har rapportert om svak informasjonssikkerhet i Jernbaneløst gjentatte ganger de seneste årene. Jernbaneløst skal ha gjennomført flere tiltak i 2014 for å bedre informasjonssikkerheten, men deres økonomisystem har fortsatt svakheter. Komiteen imøteser ytterligere tiltak framover for å forbedre informasjonssikkerheten.

Riksrevisjonen hadde i 2013 merknader til Statens vegvesens betydelige kostnadsoverskridelser for konsulentanskaffelser. Planlegging og utlysning var ikke realistiske, og konkurransegrunnlagene syntes ikke å være tilstrekkelig kvalitetssikret. Komiteen merker seg at Samferdselsdepartementet har gjennomført et prosjekt i Statens vegvesen for å forbedre blant annet planbestillinger og oppfølging av konsu-

lentleveransene, og at prosjektet skal følges opp i etatsstyringen av Statens vegvesen.

Komiteen merker seg videre at Riksrevisjonen ved flere anledninger, senest i Dokument 1 (2014–2015), har rapportert om svakheter ved Vegvesenets planlegging og gjennomføring av arbeidet med modernisering av førerkort- og motorvognregisteret. Komiteen er tilfreds med at det nå er gjennomført kvalitetssikring av styringsunderlag og kostnadsoverslag for del to av prosjektet, og at resultatet samt investeringsbeslutningen ble lagt fram for Stortinget høsten 2015 i Prop. 1 S (2015–2016), i henhold til planen.

17. Utenriksdepartementet

17.1 Sammendrag

Regnskapet for 2014 for Utenriksdepartementet viser 35 890 mill. kroner i utgifter og 265 mill. kroner i inntekter. 1 010 mill. kroner er overført til neste år.

Departementets ansvarsområde omfatter tre regnskaper. Ingen virksomheter har fått vesentlige merknader de siste fem årene.

Utenriksdepartementet har over flere år iverksatt tiltak for å sikre bedre etterlevelse av reglement for og bestemmelser om økonomistyring i staten når det gjelder tilskuddsforvaltningen på bistandsområdet. I 2014 har Riksrevisjonen revidert tilskudd til Palestina. Det er kontrollert om departementet etterlever økonomireglementets bestemmelser om intern kontroll i punkt 2.4 og tilskuddsforvaltning i punkt 6.3.8. Revisjonen har omfattet 18 prosjekter, hvor de fleste prosjektene ble forvaltet av Representasjonskontoret i Al Ram. Revisjonen viser at departementets oppfølging og kontroll i de utvalgte prosjektene i det alt vesentlige er tilfredsstillende, og at tildeling av tilskudd skjer til prioriterte formål.

For øvrig viser Riksrevisjonen til en gjennomført forvaltningsrevisjon, Dokument 3:9 (2014–2015) Riksrevisjonens undersøkelse av bistand til godt styresett og antikorrupsjon, som ble overlevert Stortinget 21. mai 2015, der det framkommer betydelig kritikk av departementets tilskuddsforvaltning.

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til Utenriksdepartementet for 2014.

17.2 Komiteens merknader

Komiteen er svært godt fornøyd med at verken Utenriksdepartementet eller noen av de underliggende virksomheter har fått vesentlige merknader i forbindelse med regnskapsavleggelsen de siste fem årene.

Komiteen viser for øvrig til at kontroll- og konstitusjonskomiteen har behandlet Dokument 3:9 (2014–2015) Riksrevisjonens undersøkelse av

bistand til godt styresett og antikorrupsjon i utvalgte samarbeidsland, jf. Innst. 74 S (2015–2015). Det vises til disse merknadene vedrørende Riksrevisjonens kritikk av tilskuddsforvaltningen på området.

18. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 1 (2015–2016) – Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2014 – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 16. februar 2016

Martin Kolberg

leder og ordf. for Statsministerens kontor,
Finansdepartementet og Kommunal- og
moderniseringsdepartementet

Une Aina Bastholm

ordf. for Samferdselsdepartementet

Jette F. Christensen

ordf. for Justis- og beredskapsdepartementet

Gunvor Eldegard

ordf. for Nærings- og
fiskeridepartementet

Siri Engesæth

ordf. for Olje- og energidepartementet

Hans Fredrik Grøvan

ordf. for Arbeids- og sosialdepartementet

Tom E. B. Holthe

ordf. for Barne-, likestillings- og
inkluderingsdepartementet og
Landbruks- og matdepartementet

Per Olaf Lundteigen

ordf. for Klima- og miljødepartementet

Erik Skutle

ordf. for Kulturdepartementet

Michael Tetzschner

ordf. for Helse- og omsorgsdepartementet og
Kunnskapsdepartementet

Helge Thorheim

ordf. for Forsvarsdepartementet og Utenriks-
departementet

